КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА

ЛЬВІВ ТРАВЕНЬ 1929

Należytość pocztową opłacono ryczałtem. Почтове оплачено гуртом.

Зміст:

КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА

ЕКОНОМІЧНО-СУСПІЛЬНИЙ МІСЯЧНИК

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ: ЛЬВІВ, СЛОВАЦЬКОГО 14

1 ТРАВНЯ 1929 | Ч. 5 | РІК ВИДАННЯ II.

До методики економічного будівництва.

Нація є такою, якою її зробить хід історії і не рахуватися з тим не може реально думаюча людина. Українська нація в ході історичних подій дозволила звести себе до ролі нації переважно дрібних хліборобів, до того ще таких хліборобів, яких господарства носять у переважаючій мірі споживчий характер. В столітті радія і моторів існує ще ряд таких аґрарних територій (на Сході Европи та Азії), які ще не встигли остаточно розпращатися із звичкою своїх дідів сіяти зерно, лен і коноплі для себе, держати корову теж тільки для себе і т. д. Коли би цей стан мав продовжуватися ще далі, то неминуче дальше зубожіння дрібно-селянського населення в цих країнах.

Новітнє господарське життя йде по лінії спеціялізації і стандартизації, які знову є прямим наслідком переходу від натуральної господарки до господарки обмінної. Суспільний поділ праці переводиться уже не тільки в межах оселі, району, чи навіть держави. Нестримним бігом еволюції міжнародніх звязків ми прийшли до обміну товарами і капіталами між континентами, і то обміну не лише деякими предметами люксусової натури (як це було в практиці від віків), але й головними предметами щоденної потреби — „хлібом насущним". Товарообмін між державами і континентами, а в рівній мірі і льокальний товаровий оборот, вимагає від продуцентів спеціялізації вже для того, щоби вони мали змогу давати того товару більше, більшими партіями і одної сорти. Перестарілий тип споживчого селянського господарства не відповідає тим вимогам; навіть даючи деякі лишки продукту для ринку, це господарство дає товар меншевартний і тому й одержує за нього дешевшу ціну.

Перебудова цілої селянської господарки є отже черговою справою дня; без вирішення цього питання не може бути мови про удержання конкуренційної здібности селянських господарств взагалі, а наших зокрема. Коли-ж справа стоїть так, то при рішаючій ролі селянства у структурі нашої нації всякому мусить бути ясно, що справа реорганізації селянської господарки є одною з кардинальних проблем української національної економіки взагалі. На місце господарств споживчо-родинного типу повинні прийти господарства продукуючі на ринок,

збуваючі товар за гріш; гріш-же цей дасть змогу набути инші товари і продукти, необхідні для родини.

Споживчий характер носить не тільки господарка селянина. Також ці, ще убогі завязки торгівлі, які зорганізував Українець власним хистом і заходом, обслуговують здебільшого безпосереднє споживання. Українська торгівля (в даному разі говоримо про територію по цей бік рижської смуги) це є опять таки торгівля споживчими товарами і то найбільше роздрібна (отже найнищого степеня). Також організація грошевого обігу і кредиту служить по більшости потребам споживання, не продукції. Кредит на розбудову продукції, оскільки взагалі існує, організується у нас переважно не-українськими установами і фірмами. Коротко кажучи, ми є покищо більше споживачами, консументами, як продуцентами*).

Це, очевидно, нездорове явище, бо свідчить про примітивізм нації. Людська порода, яка зуміла виявити хист тільки для організації спожиття (і то не всього), себто тої функції, без якої вже булоб неможливим існування людини взагалі, мусить погодитися теж з наслідками своєї невторопности. Вона мусить помиритися зокрема з фактом, що сама вже стала обєктом визиску з боку тих, які навчилися організувати вищі форми суспільної економіки: продукцію не тільки для себе, а для ринку, для покупців (очевидно не з любови до цих „покупців," а з метою зарібку); торгівлю, і то не тільки в роздорбі, а й у гурті; кредит не тільки для потреб спожиття, а й далеко подуманий, на довший час розрахований кредит продукційний; асекурацію, транспорт і т. д.

Але хибно думають ті, що, в добрій інтенції допомогти розбудові продукції, торговлі і кредиту, дораджують занехати організацію споживання (хочби сільського); „всі сили" кинути на фронт розбудови промислу і торговлі. Вони допускаються цієї ж помилки, яку робили прим. довоєнні польські мужі стану в Галичині, які цілими десятьліттями голосили про шкідливість роздрібнення селянських ґрунтів і намагалися задержати цей процес законодавчими заборонами поділу ґрунтів. Нічого, як відомо, з цього не вийшло. Роздрібнення ґрунтів йшло далі і йде ще днесь, а це з тої причини, що не створено одночасно тих варстатів праці, в які мігби відпливати зайвий робітник села. — Правда, була навіть доволі криклива і патріотична пропаґанда за підпиранням „краєвого промислу," але вона не принесла більшого успіху, бо не подумано про організацію ширших ринків збуту для продуктів краєвого промислу. І так „w kółko Macieju" крутилася польська громадська думка, стоячи в суті річи на місці. Подібне розчарування мусять пережити й ті, хто хотівби на нашому ґрунті легковажити організацію спожиття, а з окрема

*) Примітивізм господарського кругозору має рішаюче значіння для цілого способу думання Українця в справах суспільних, культурних, політичних і т. д. Чи можна дивуватися прим., коли Українець — будучи споживачем, вважає своїм економічним визискувачем головно тільки того, з ким він безпосередньо стикається в господарських справах: сільського лихваря і крамаря, не бачучи тих більших і не менше зних експлоататорів, що стоять на вищих щаблях соціяльної драбини? Чи не повтоється тут історія з облогою зревольтованим селянством в часи Хмельниччини города онного (оспіваного в народній думі), куди схоронилися зненавиджені „жиди-рандарі"? невміння маси думати на дальшу мету і розбіратися у складній механіці суспільноподарського та політичного будівництва зручно використовував у свій час для своїх ей царат (кишиневські погроми і под.).

споживчу кооперацію, закликаючи до перекинення зразу „всіх національних сил“ на инші господарські фронти.

Життя, зокрема господарське, не видержує шабльонів. Воно пливе одночасно многими річками, при чому усі ті річки тісно повязані з собою поперечними, коли вільно вжити образового вислову, каналами. Притім, як завжди буває, хто не навчився добре плавати на одній річці, не повинен дуже поспішати у ширший світ. Або иншими словами: хто дозволив себе звести до ролі споживача, мусить в першу чергу навчитися бути добрим, розумним споживачем; діпнявши цієї мети, опанувавши дійсно, в розумінні европейської кооперативної практики, споживання, він вже через те саме придбає певні ощадности у своїх видатках, які зможе повертати на дальшу „господарську офензиву.“

Ті, що спеціяльно хочуть працювати для розбудови українського промислу повинні конкретизувати цю програму, указуючи, від чого починати на самий перед, а що малоб стояти тільки на другому пляні. Не старчить кинути голий клич: „організуймо промисл,“ значить: кидайся, хто куди може і „організуй“ (теж зразок примітивного думання). Треба раз на все засвоїти собі істину, що заки будувати фабрику чи хоч малу майстерню, мусить бути зорганізований попит на товар, який думається виробляти. Розбудовувати можна тільки такі роди промисловости і сільсько-господарські ринкові культури, для яких виробів при даній конюнктурі є запевнений збут, і то по можливости збут організований продуцентами самими. Маючи зорганізований через кооперативи збут на мило, львівський Центросоюз міг сміливо братися до фабрикації мила і міг мати вигляди на успіх в цьому ділі; поки нема зорганізованого збуту на мануфактуру, годі приступати до засновування кооп. ткальні чи хочби прядільні; коли виявиться, що укр. кооперативи збувають уже поважні кількости сала і вудженин — можна буде думати про ширшу розбудову кооперативних мясарень. Завсігди живий попит на масло дав нам можливість ще до війни успішно розбудовувати кооперативне молочарство. Вже сьогодні є значні вигляди на розбудову кооперативного пекарства і т. д. Тому, що ми є покищо вповні „незалежні“ тільки у нашому домашньому споживанні — реальний вигляд на розбудову українського по формі товарообміну мають головно ті галузі продукції, що виробляють товари, необхідні в тім споживчім господарстві, очевидно, оскільки буде відповідно розбудований і завершений самий апарат для розділу цих товарів між населення.

Дрібно-господарський характер великої більшости укр. населення з більшою, як би це могло бути, силою видвигає вагу кооперативної форми у організації економіки, яка має трансформувати наше господарство.

Не є припадком явище, що з усіх наших починань на господарському фронті безсумніву найбільшими успіхами можуть повеличатися кооперативні організації. Тут на ніщо не придаються анальоґії з життя других народів, які зуміли розбудувату свою економіку капіталістичними методами. Ані примір Америки, ні навіть Німеччини в цьому випадку не є арґументом. Діло в тім, що наш край не є ні Америкою, ні Німеччиною; нема в тих краях ні того перенаселення, що в нас, а з другого боку, міжнародній капітал зовсім не виявляє бажання розбудовувати якесь господарське життя у нас. Про нас самих мусимо думати

ми самі і починати мусимо тими дрібними, розпорошеними силами і засобами, які у нас ще є.

Очевидно, що треба починати без задніх думок, кооперативно, ставлячи собі метою службу загалові, усім тим, яких потреби ляжуть в основу економічного будівництва. Льоґіка нашого життя в цім випадку покривається цілковито з концепцією кооперації, як суспільного руху: вона каже будувати економіку не ради абстрактних стремлінь до зиску, тільки для задоволення конкретних і реально вже існуючих людських і то масових потреб, з найбільшою матеріяльною і моральною користю для самих потребуючих.

Точкою зачеплення для діячів на полі укр. кооперативної економіки повинні бути ті позиції господарського боєвого фронту, які ми вже опановуємо; розбудовуючи їх хоч повільно, але пляново, можна йти вперед. До організації виробництва йдеться тільки через організацію торгівлі і кредиту. Иншого шляху нема.

К. К.

Народнє господарство.

Внутрішня торгівля СССР. і положення селянства.

(Закінчення.*)

Чому відставання рівня сільсько-господарських цін від рівня індустріяльних стало хронічним, хоч з року 1900 до року 1913 весь час було навпаки, чому тримався весь час на низьких цінах хліб, продукт нереґульованого автономного селянського господарства? Це диктувалося загальною радянською економікою: знижка сільсько-господарських цін підіймає купну силу червінця, збільшує реальну зарібну платню робітника, дає дешеву сировину промисловости, полегшує збут сільсько-господарської продукції на зовнішнім ринку і робить цей збут зисковним. Цим завданням служило, особливо від року 1924—25, реґулювання хлібного ринку. Зовнішній ринок для окремих господарств був зачинений цілковито, експорт монополізовано державою; лишався тільки внутрішній ринок, на якому також стреміли до монополії і безпоседнього реґулювання хлібних цін. Реґулювання пляноврго хлібообороту провадилося збиранням продподатку (податку в натурі) і державним постачанням. Наприклад, в році 1922—23 було зібрано продподатку коло 415 міліонів житніх одиниць, значно більше, ніж потрібували міста, армія, робітники. Лишки продподаткового хліба викидалися дешево насамперед на столичні ринки. В грудні року 1922 столичні ціни на хліб були нищі, ніж повітові

*) Гл. „Кооп. Р-ку" ч. 4 за квітень 1929, ст. 136—143.

ціни й пересічні ціни по цілому СССР. Так формовані низькі столичні ціни впливали на зниження цін в цілому Союзові, систематично обезцінюючи продукцію сільського господарства. На місце продподатку заведено в році 1824—25 сталих основних заготовщиків (скупщиків), протиселянський „єдиний фронт“ покупців, що має не допустити підвищення цін на хліб в часі заготовок. Одночасно підчас заготовок, на осінь, всім тягарем налягає на селян податкова шруба, яка примушує селянство збувати хліб за безцінь. В той же бік діє обмежування приватного довозу на транспорті; зокрема до боротьби проти збуту селянських продуктів стає політика залізничих тарифів. Після того, як Москва була забезпечена хлібом, починається приблизно з листопада 1922 різке підняття перевізних хлібних тарифів. Коли вартість зерна і тарифи перевели на тверді золоті копійки, то по тарифних ставках на 15. І. 1923, кошти довозу зерна в порівнанні з 1913 р. збільшилися: для віддалення 500 верст на 60·08%, для 750 верст на 42·01%, для 1.000 верст на 21·65%. В цілім ряді випадків залізнича тарифа, напр. на кінець травня року 1923, дорівнювалася всій ріжниці в хлібних цінах між столицями й ссипними пунктами, тоб-то для збуту хліба треба було або піти на знижку ссипних цін, що платилися селянину, на весь розмір тарифи, або залишитися без такого збуту. Тому, що на таку редукцію супроти місцевих цін не можна було згодитися, то в суті річі залізничі тарифи на хліби стали заборончими, викликавши, як вже згадано, успішну конкуренцію возового транспорту. Утруднюючи тарифними заходами збут сільсько-господарських продуктів, уряд одночасно протеґував збут фабрикатів. Відношення коштів перевозу до ціни ситцю за віддалення 250 верст сягало в Москві у відсотках: в 1913. році 8·75%, а по тарифі 20. січня 1923 р. тільки 2·5%. Підкреслене протекційне відношення до індустріяльних виробів не торкається одначе хліборобського знаряддя. Починаючи від року 1923—24 структура селянських бюджетів перебудовується в напрямі збільшених видатків на основний капітал коштом особистого споживання. В той же час залізничі тарифи на перевіз машин і знаряддя, так важливих у відбудові селянського господарства, залишилися вищі від довоєнних. Яка послідовна антиселянська тарифна політика!

Поруч з посереднім, властиво вже від проголошення Неп-а, почалося й пряме реґулювання в ріжноманітні способи заготовчих і збутових цін на сільсько-господарські продукти. Найбільшого розвитку воно досягає в 1924—25 р., коли в інтересі міста і на шкоду села, цінові еквіваленти стають незадовольняючими для села. Тому, що в цінах реалізується радість і горе господарюючого субєкта, невигідність їх продовжує впливати на знижку (аж до повної нівеліровки) зисків селянської маси та загальмовує темпо нагромадження (капіталів), без якого не може бути поступу. Хоч надто високі хлібні ціни з народньо-господарського погляду є небажані, тягнучи за собою низку відємних наслідків і зосібна подорожіння виробів індустрії, то й низькі, особливо штучно-дешеві хлібні ціни, є не менш шкідливі, бо знижують людський життєвий рівень міліонів селянства і підривають його купну силу. Підраховано, що пензенський*) селянин до війни купував на 20 зол. рубл. промислових виробів на душу, а в р. 1921—22 тільки за 1 руб. 96 коп.; вологодський*) купував за 23·3 зол. рубл., а став купувати лише за 6 рубл. 31 коп., костромський*) за

*) Місто Пенза на Московщині; Вологда там-же; Кострома там-же.

48·8 і 7·57 і т. д. Загалом селянство стало купувати в чотири рази менше. Завдяки цьому приходить до того, що при індустріяльній недопродукції виступає кріза перепродукції і брак збуту для промислових товарів.

А чому тримано на вищім (проти довоєнного) рівні ціни фабрикатів, що вироблялися вже на удержавлених фабриках? Насамперед тому, що, як вже зазначалося, вищого рівня цін вимагають вищі (проти довоєнних) кошти виробництва. Ось скільки фунтів борошна (муки) платилося пересічно в СССР на місцях виробництва за одиницю нищенаведених товарів (ціни гуртові)[1]:

Товари	1913	I. X. 1921	1. X. 1922	1. X. 1923
Цукор рафін., фунт	6,3	8,6	18,3	23,0
Сіль, фунт	0,4	0,8	0,7	2,3
Чоботи, пара	221,9	114,8	234,4	637,5
Ситець, аршин (ситець = перкаль)	5,5	5,3	9,4	30,3
Сукно, аршин	94,8	38,5	122,0	497,0
Нафта (газ), фунт	1,9	1,5	0,4	3,8
Мило, фунт	4,9	3,7	6,0	12,3
Тютюн, фунт	49,9	8,6	20,8	164,2
Сірники, коробка	0,4	0,3	0,2	1,3

На перше листопада 1923 за радянської організації самого виробництва з його крізами недопродукції[2]), подорощання цукру проти довоєнної ціни з 6,3 до 23 за фунт, було більш, як в $3^1/_2$ рази, соли — майже в шість раз, чобіт майже втроє, ситцю в $5^1/_2$ раз і т. д.

І після року 1923, радянська організація націоналізованого індустріяльного виробництва не була здібна „нормально-дешево" виробляти товари „нормально-доброї" якости. До підвищення рівня цін фабрикатів, як раніш ми показали, веде обєктивна обставина — кепська організація самого виробництва, і субєктивна — низька продукційність праці за високої її оплати. До того ж приводять накидки підприємства на власні кошти. Одні з цих останніх залежать від підприємства, другі, звичайно більші, приписуються владою[3]), як обовязковий посередній податок на: доми відпочинку, утримання заводських комітетів, комсомольського клюбу, оплату днів виходу на маніфестації та демонстрації, шефство над військовими частинами, комунальні послуги, утримання вищих технічних шкіл, утримання непрацюючих заводів, обовязкові пожертви і т. д.

В ціну фабричного виробу, таким чином, включено побори на бюджет радянських установ, інституцій, закладів, Все це є можливе при монопольному безконкуренційному становищі державного виробництва і за влади, що не турбується про споживачів, між якими найзначнішим по чисельности є селянство. Щоби не було конкуренції індустріяльних підприємств, щоби ліпше працюючі і, значить, маючі нищу собівартість підриємства

[1]) С. Шерман. „Спор о ценах России," кн. III. „Економ. Вестник", Берлін 1924.

[2]) Індустріяльна недопродукція зменшує еквівалент за сільсько-господарське виробництво аж до кризи сільсько-господарського збуту; село не хоче збувати за безцінь свої товари і у нього відпадає охота не тільки поширювати, але й удержувати існуючий розмір своєї продукції.

[3]) Збірник „На новых путях", т. IV. праця А. Соколовського.

не давили на знижку цін подачею селянам виробів по нищих цінах, обєднано їх в 1922. році, в цілях головним чином збуту, в синдикати. На рік 1928 всі головніші галузі індустрії обєднано в 15 синдикатів та два трести, що обіймали на той же рік 88% індустрії Союзу. По своїх завданнях ці синдикати й трести, на відміну від капіталістичних, є установами універсального характеру; вони є й продуценти, „і доставці товарів, і орґани збуту виробів, і фінансуючі установи, і орґани нормування праці, і організації праці“ (Ґольцман). Вони можуть кошти виробництва безкарно побільшувати непродукційними накладними видатками, щоб, як податок, перекласти їх на плечі покупця. Але на накладних видатках, начислюваних синдикатами та трестами на фабрикати, ще справа для покупця далеко не кінчається.

З фабрики виріб простує до споживача, на село, облипаючи додатковими накидками, а саме коштами транспорту, утримання етату державної й кооперативної торгівлі і т. д.

„Коли радянське господарство“ — слушно каже проф. С. Кон (Экон. Ж. N-го 170. 1927) — „не вміє продукувати нормально дешевих товарів нормальної якости, то воно не вміє забезпечити й нормально дешевої доставки їх до споживача“ (Рус. Экон. Сб. під ред. Прокоповича т. IX). Пересічний розмір торговельних накидок від фабрики до детайліста на промислові вироби втроє перевищує розмір довоєнних накидок (див. індекс „оптоворознічних ножниць,“ Торг. Пром. Газета, 14. I. 1927): до війни вони виносили 20—25%, на 1. I. 1926 від 65 до 72%. Державна й кооперативна торгівля, як вище зазначено, роблять накидки лише на 10—13% менше від приватньої торгівлі, яка, обтяжена навіть вищими податками, терпить ще й від півпримусових оплат, платить дороще за помешкання й взагалі терпиться владою тільки, як необхідне зло. Зниження торговельних накидок оповіщене було в році 1925 черговим „ударним“ фронтом, але ця кампанія була найбільш невдалою з усіх. Дня 2. VII. 1925. дано було роспорядження протягом місяця знизити на 10% ціни за невистарчаючі товари в державній й кооперативній торгівлі. Одначе воно не було здійснене через опір урядового торговельного апарату [1]).

В той же бік шрубування цін діє брак потрібних товарів[2]). В додаток, від початку 1923 р. до послуг промисловости поставлена тверда валюта, червінець; селові ж залишено „совзнак,“ котрого швидкий спад так само гнав ціни вгору, діючи як специфічний податок на село. Про це далі.

Отже в головнім ми маємо уявлення про те, чому підтримується високий рівень цін на фабрикати, а низький на сільсько-господарські продукти, з чого повстали цінові ножиці, знаряддя визиску селянства.

Під формою монополії зовнішньої й внутрішньої торговлі проводиться в СССР господарська диктатура; монопольно-організована велика промисловість систематично визискує сільське господарство; можна сказати, веде півпаразитарне існування за рахунок останнього. Поліпшування оплат праці урядовця і робітника робило з нього тихого співучасника в розділі вивласнених у селянства матеріяльних цінностей. Витягування ж з сільського господарства максимума його засобів обезкровлювало

---

[1]) »На аграрном фронте«, N. 3, 1927, стаття Львова.

[2]) З приводу цього зявилося богацько анекдотів. В однім з них, селянка, повернувши з Москви, росповідає, що вона побувала і в кооперативі: ... »І чого тільки в тій кооперативі, каже вона, не має!... І цукру... не має, і чаю... не має, і ситцю... не має... Лишень сірнички є, та й то на двайцять штук запалюється тільки один«.

його, гальмувало підйом його продукційности, а підривом купної здібности посередньо било і по націоналізованій промисловости в формі крізи збуту.

Показуючи на XII. зїзді компартії роззявлені пащеки ножиць, Троцький звернув увагу присутніх на те, що всі завоювання радянської влади та й сама влада будуть роздавлені, як що отвір тих нижиць не зімкнеться. Коли ж одначе, весною, року 1925. відбулася „смичка“ ножиць хоч і не надовго, то радянські діячі побоювалися, щоб часом село не почало стригти місто. Для радянської влади є властивим завжди борсатися в протиріччах — між необхідністю нагромадження капіталів (в тім числі й селянством) з одного боку, і небезпекою повстання більших багацтв та заможних ґруп з другого. Мені прийшлося раніш висловити думку, що не голодний селянин, а нагодований є більш здібний до революційних протестів. В 1928 р. в комуністичній пресі зустрівалися признання, що за три врожайних роки село розбагатіло і виросло та веде „атаку“ на совітську політику хлібних цін. „Одне, мовляв, діло — село голодне, друге — обросле сальцем товарового і грошевого нагромадження.“ З літа 1925 ножиці, як сказано, появилися знову, все з тим же невигідним для селянства співвідношенням цін між продуктами націоналізованого господарства і селянського господарства. І до нині, завдяки незамкненому отвору ножиць (дивися діяґраму *) відбувається часом драматична боротьба між селянином, який не хоче віддати свого хліба за безцінь, та державними закупочними організаціями, які від 1927 р. монополізували увесь закуп хліба, і які хотять взяти хліб як найдешевше, щоб вийти з „крізи, що болюче вдарила б по важніших галузях народнього господарства“ (Наркомторг Микоян, „Правда,“ 12. II. 1928). Завдання відбирання засобів від селян на потреби держави й радянської промисловости, переливання крови з здорового організму в хорий, покладено на орґани торгівлі. Одначе в минулому 1928. господарському році довелося уживати на хлібному фронті крайніх заходів: а) кинуто на „куркуля“ партійний апарат, б) віддано під контролю комуністів хлібозаготівлі, в) примусово витягувано з села грошеві лишки, г) широко вживано арт. 107 карного кодексу (який карає підвищення цін шляхом скупу, приховання чи неподання на ринок товарів), д) пущено в рух „заґрадітєльниє“ відділи, що мали перешкаджати перевозу хліба на вільну продаж, е) переслідування міліцією селян за те, що без патентів вивозять хліб на базар, як і звичайні торговці, є) продаж хліба в приватні руки й по приватній ціні прирівнювано до спекуляції, ж) привертаючи часи комнезаможників, притягнено було до боротьби з куркулем сільську голоту, яка помагала викривати лишки й якій за це від сконфіскованого хліба віддавано 25% „позику.“ і т. д., і т. д. Український комісар юстиції Порайко („Правда“, 15. II. 1928) хвалиться, що рішучі репресії дали добрі наслідки. Але другий наскок, в квітні—травні дав »провал«. Крім того позначилося де-яке скорочення весняних засівів. В липні Риков заявляє про наявність хлібної крізи. Справді в містах зявилися черги, „хвости“ на хліб. В половині серпня в цілім ряді міст, в тім числі і в Москві, повна відсутність білого хліба. Зроблена закупка хліба на американському ринкові не є виходом з катастрофи. Предмети першої потреби стали обєктом спекуляції. В такій пролєтарській цитаделі, як Лєнінґрад, на листопад 1928 р. дров не вистарчає, хліб — такий Ersatz, що

*) В ч. 3 „Кооп. Республики“ за б. р. на ст. 142.

добра свиня його не їстиме; до нього домішувалися „заїржавілі“ оселедці, півсмердючий сазан і судак та ще й картопля з льняним олієм. З січня 1929 р. в більших містах і промислових осередках цілого Союзу, відроджуючи добу воєнного комунізму, впроваджено хлібні картки („заборныя кніжкі“*); в цілій низці міст в той спосіб хліб видають тільки комуністам.

Пишуть, що в 1928 зібрано хліба тільки на 4 міліона менше як в 1927, а саме — 698,8 міліонів пудів. Коли це правда, то чим зясувати голод підчас врожаю? Не згадуємо вже про Степову Україну, де по офіційних даних голодує три міліона селян зза неврожаю. Але ж голод міських та індустріяльних осередків? Тут приходиться насамперед пригадати все те, що ми раніш писали про невистарчальність транспорту. Врожайним був минулий рік для Сходу Союзу — на Сибіру, Уралі, Казакстані. Хліб там зібрано, але залізниці безсилі його підняти. І в більшости хліб лежить під голим небом. Там хліб гниє, а в містах голод. Знов повернули примари доби воєнного комунізму, відновилося „мішочництво.“ На східньоволзький район набігає мішочників за борошном, як сарани; по річках транспортують хліб на човниках; возовим транспортом доставляють хліб з Тульської губернії до Москви, з Павлограду до голодного Мелітополя; з Таганрозької округи у вересні й жовтні густо тяглися »цілі валки селянських возів з хлібом: лиш зникне з овиду ланцюг однієї — як за хвилю показується голова другої. Валки перевалюють через кордон на Україну... на базари в Макіївку, Сталіно і в инші місця Донбасу«, де хліб коштував по 9 крб. за пуд, цеб-то багато дороще від офіційної ціни.

З тих чи инших причин кріза на хлібнім „фронті“ в 1929 р. не переможена; вона впрочім є крізою всієї економічної політики большевицької влади з її ставкою на тяжку індустрію й пролетаріят, які по думці марксизму-лінінізму єдино ґарантують можливість переходу до соціялізму. Активний та пасивний опір такого стихійного фактора, як 23 міліонів селянських господарств, загрожує крізою режиму. В рядах навіть „загартованих в минулих боях“ большовицьких партійців самої Москви зазначилися вагання: „ми, кажуть, переіндустріювалися,“ „треба скоротити темпо індустріялізації“ й посилити темпо розвитку сільського господарства („Правда,“ 20. X. 1928), бо воно деґрадує. В керуючих колах, одначе, це трактується, як „правий уклон,“ близький до контр-революції... і „змичка“ продовжує виявлятися у катастрофальнім визискові сільського господарства і селянства.

15. XII. 1928. *Проф. О. Мицюк.*

---

*) В початку січня 1929 р. всесоюзн. староста (тоб-то президент) Калінін виступав серед робітників в Подільську (під Москвою) і робітники його питали: „Стоїть сам він в чергах („хвостах“), чи його жінка заступає?..“

Культурно-освітня діяльність кооперації*).

Кооперація на Західно-українських землях в своєму організаційному та ідеолоґічному розвитку досягла на сьогодня того щабля, коли, для дальшого її поширення настирливо стає на чергу питання про розвинення відповідної культурно-освітньої діяльности. Потрібно піднести наш кооперативний рух в ідейному відношенні та посилити його в розумінні обслуговування краще підготовленими фаховими робітниками.

Увагу до цієї справи з боку українських кооператорів було видно з перебігу нарад на кооперативних зіздах, що відбувалися у Львові. Особливо ж яскраво про потребу такої роботи висловлювались і підкреслювали свої вимоги представники з місць — уповноважені від кооператив та кооперативних повітових союзів на Річних Зборах Ревізійного Союза.

Відповідаючи на цю сучасну потребу української кооперації в Галичині й на Волині та бажаючи приняти посильну участь в шуканнях отих низових кооперативних робітників, від праці і від вимог яких найбільше залежить і майбутнє нашої кооперації, ми і подаємо цю статтю. В ній ми хочемо поділитися своїми загальними висновками з літературних студій про культурно-освітню і виховну діяльність кооперації ріжних сторін: подати визначення цієї галузі кооперативної роботи, намітити її основні завдання та вказати на ті форми, в яких вона може переводитись. Низові кооператори-практики та кооператори-провідники й керівники — в Союзах — хай вибірають собі з цього те, що вони знайдуть найдоцільнішим і можливим до здійснення в конкретних умовах життя тої кооперативної організації, в якій вони працюють, та в залежності від тих матеріяльних засобів, якими розпоряжає дане кооперативне обєднання.

* * *

...»Поширення кооперативних ідей та піднищення духового і культурного рівня та національного світогляду населення...«

(Із завдань »Дніпросоюза«)

...»Британські кооперативи .. розріжняють у своїй просвітній діяльності два завдання: завдання спеціяльно кооперативної підготовки і завдання загального виховання в дусі кооперації...«

(Проф. Штаудінґер. »Просвітня діяльність анґлійських кооператив« ст. 10).

Кооперація — найширша форма людської взаємодопомоги та самодіяльности у ріжних галузях життя — з одного боку, та кооперація — підприємство для набуття матеріяльних вигод — з другого боку, ось ті два крайні полюси, між якими вміщаються ріжні розуміння кооперації. Не дивлячись на своє столітнє існування, вона ще й досі не має одного всіми визнаного змісту та всієї ширини її соціяльних завдань. Кожна епоха, кожний нарід, кожна кляса по свойому повторюють і по свойому виявляють кооперативні ідеали та принципи, які вони вкладають в кооперативний рух. Ці

*) З цією статею починаємо друк циклю статей на дуже у нас болючу і занедбану справу кооп. освіти, шкільництва, книгарства і пропаґанди. — Редакція.

ідеали звужуються або поширюються в залежности від того оточення і умов, в яких розвивається сама кооперація.

Але в користь загальної кооперативної думки треба сказати, що вона постепенно стремить до ширшого й глибшого розуміння кооперації. Тому на сьогодня для більшости кооперативних діячів і провідників є визнаний погляд, що трактує кооперацію, як соціяльний рух, в якому маси учасників мають на меті шляхом солідарної і спільної діяльности поліпшити свій не тільки матеріяльний, а і духовий стан.

Таке розуміння кооперації, яке определює її діяльність не тільки в економічній галузі життя кооперативних мас, а також і в сфері задоволення їхніх духових потреб, підтверджується на сьогодняшній день вже і силою фактичного життя. Кооперативний рух, розростаючись серед ширших народніх мас та змагаючись за свої дальші досягнення, зустрів на свойому шляху серед инших перешкод одну найповажнішу — це культурну непідготованість широких верств населення до прийняття кооперативної ідеї та до її як найліпшого практичного переведення в життя.

З другого ж боку у населення, обєднаного в самодіяльних кооперативнив орґанізаціях з поліпшенням матеріяльного добробуту натурально почались підноситись істотні для людини потреби духового характеру. Задовольнити і ці потреби при допомозі своїх кооперативних орґанізацій, які часто ці культурні потреби самі і викликали, було льоґічним стремлінням скооперованих мас. Кооперативний рух не міг не відповісти на ці потреби.

Тому ми бачимо, що в практичному житті кооперативні орґанізації разом зі своєю господарською діяльністю дуже часто розвивають і діяльність культурно-освітню. Обсяг і зміст цієї діяльности міняються в залежности від тих обставин, серед яких приходиться розвиватися кооперації в кожній даній країні і в кожному даному часі. Загальний економічний стан і рівень культурного розвитку населення, соціяльні риси обєднаних в кооперації верств суспільства, політичні моменти, нарешті національні і навіть природні риси і особливости даного народу, — все це рішуче впливає і на силу самої кооперації, і на обсяг і зміст її культурно-освітньої діяльности.

В стислішому розумінні під культурно-освітньою діяльністю кооперації ми розуміємо таку діяльність кооперативних орґанізацій, яка направлена на задоволення та підвищення духових потреб скооперованих мас і ширших верств суспільства та піднесення їхнього загально-освітнього рівня, а з окрема на ширення кооперативної свідомости і знання.

Відносно погляду, що культ.-осв. діяльність кооперації направлена не тільки на задоволення потреб учасників кооперативних орґанізацій, а має на меті обслуговувати і сторонніх осіб, ми можемо зустрінути принціпове заперечення. Нам можуть закинути, що таким правилом ми порушуємо основний кооперативний принціп, по якому з вигід діяльности кооперації мають користуватися лише члени кооперативних обєднань. Проти такого зауваження ми подаємо ось такі міркування:

Згаданий принціп, встановлений кооперативною практикою, повстав в сфері господарських відносин. Ми ж тут маємо діло з такою галузею кооперативної роботи, в якій господарські операції мають тільки значіння необхідного засобу, а суть самої діяльности полягає зовсім не в економічній сфері, а тому прикладати безоглядно той принціп тут булоб не доцільно. Самі ж завдання культ.-осв. діяльности кооперації, що мають на меті між иншим і прикликання до свідомої участи в кооперативному русі ширших верств суспільства, льоґічно вимагають встановлення як раз протилежного

принціпу у виборі обєкту для цієї праці. Тому то стояти в опозиції до скерування культ.-осв. роботи кооператив в напрямі поширення її і серед нескооперованих мас, ми вважаємо неоправданим навіть і з теоретичної точки погляду. Про практику ж не приходиться й говорити, бо вона нам дає силу фактів, які стверджують якраз нашу позицію.

Тут може тільки йти річ про неможливість поширення культ.-осв. діяльности поза межі кооперативних обєднань через відсутність матеріяльних та інтелектуальних сил і активности даної кооперативної орґанізації.

Далі, загально відомо, що навіть в такій важливій галузі діяльности кооперації, як підготовка фахових робітників і керівників для кооперативного руху, практика звертається не тільки до учасників цього руху, а дуже часто вербує цих кандидатів на майбутніх кооперативних діячів і з числа сторонніх осіб, які до того часу жадної участи в кооперації навіть не приймали. І здоровий змисл говорить, що висловлюватися проти того немає рації, коли, розуміється, тільки при цьому випадку не обійдено без уваги кращих кандидатів з числа, так би мовити, вже кооператорів.

Нарешті безперечним фактом є те, що видавнича діяльність кооперації, як один з найширших проявів її культурно-освітньої роботи, розраховується і призначається для широких мас населення, а не тільки для самих учасників кооп. руху.

Єдиним винятком, в якому слід залишити »непорушеним« принціп »непоширення« культурно-освітньої діяльности на сторонніх осіб, це буде той випадок, коли ми маємо діло з кооператизацією цієї діяльности. В кооперативній практиці вже мають місце оригінальні види кооператив для одержання навчання, для задоволення яких будь инших духових потреб членів цих обєднань (напр., видавничо-»споживчі« кооперативи в Празі і в Ризі, просвітні орґанізації »Читаліщета« в Болгарії). Такі кооперативні обєднання утворюються лише для спеціяльних цілей культурно-освітнього характеру і існують звичайно в формі і по принціпах споживчих кооператив. Тому то тут і мають бути обовязково додержані і відповідні принціпи.

* * *

Що торкається ріжних завдань, які ставляться перед культ.-освітньою діяльністю кооперації в широкій практиці ріжних країн, а з окрема в кооперативному житті Анґлії, Франції, Німеччини, Бельґії, Швайцарії, Ірляндії, Фінляндії, Болгарії, Японії та в минулому нашої української кооперації (Галичина, Наддніпрянщина, Кубанщина), то всі ці завдання можна звести до наступних трох провідних напрямних:

1. Піднесення загально-освітнього і культурного рівня учасників кооперативного руху та ширших верств суспільства.

Виконання цього завдання має на меті, крім задоволення духових потреб учасників кооперації, (що теоретично є одним із загально-кооперативних завдань), найкраще забезпечити ґрунт для дальшого розвитку і досягнень кооперативного руху та для поширення і глибшого усвідомлення кооперативної ідеї серед населення.

2. Розповсюдження кооперативної ідеї.

Виконання цього завдання має на меті, з одного боку, — прикликати ширші верстви населення до участи в кооперативному русі, а з другого боку — дати загальній масі учасників кооперативного руху мінімум відо-

мостей про кооперацію, необхідних для притягнення обєднаних мас до свідомої і активної участи в цьому русі і, таким чином, зміцнити кооперацію внутрі.

3. Підготовка фахових робітників в кооперації.

Провідною метою цього завдання є дальше внутрішнє зміцнення і озброєння кооперативного руху кращими провідниками, урядовцями та иншими працівниками на кооперативному полі, відрядженими кооперативними обєднаннями.

Всім цим завданням мають служити спеціяльні навчальні заходи, що давали б теоретичну та практичну підготовку своїм слухачам.

Вибір форми цих заходів, себ то чи мають бути для нашої мети утворені школи, чи курси, чи окремі виклади, чи инші які відповідні заклади, а рівнож определення їхньої програми та термінів навчання на них залежить, з одного боку, від специфічних умов і потреб місцевого життя, від матеріяльної можливости того кооперативного обєднання, яке орґанізує ці заклади, від його ступня, а з другого боку, — від того виду кооперації і тих конкретних завдань, для обслуговування яких утворюється даний заклад, чи вибірається якась инша форма культ. освітньої праці.

Розглянемо по черзі усі три роди кооп. культ.-освітньої діяльности.

1. Загальна культурно-просвітня діяльність кооперації охоплює ту частину культ.-осв. діяльности кооперації, яка направлена на піднесення загальної, так би мовити, грамотности і свідомости та культурного рівня скооперованого, а також стороннього населення. Нині вже являється загально принятим правилом, що такого роду загально-просвітня діяльність належить до компетенції кооперативних орґанізацій, відколи поширення завдань кооперації і поза межі економічних відносин стало фактом. Так, ми вже маємо конкретні приклади кооператизації такого роду діяльности. А саме: В Америці (Ню-Йорк) існує кілька університетів, членами якого являються студенти, а в останніх роках і професори, що задовольняють кооперативно-орґанізованим шляхом свої потреби в освіті. Ці школи тепер навіть утворили власний кооперативний Союз. В Болгарії, як вже згадувалось, культурно-освітні т-ва »Читаліщета«, аналоґічні нашим »Просвітам«, починають в своїй орґанізації переходити на кооперативну форму. Далі відомі численні приклади утворення кооперативних артілів театральних артистів під назвою »кооперативний театр«, орґанізація кооперативних видавничих т-в і навіть союзів, як наприклад »Книгоспілка« в Харкові. В Бельґії і Анґлії існують так звані »університетські т-ва«, що мають на меті кооп. шляхом підносити освітній рівень своїх учасників.

2. Кооперативна пропаґанда й аґітація є необхідна галузь загальної кооперативної роботи. В практичному кооперативному житті вона фактично являється орґанізаційним принціпом, без якого кооперативний рух не міг би успішно поширюватись, а самі масові учасники цього руху не знали б про справжні завдання кооперації та не мали б мінімального розуміння її засад.

Торкнемося в кількох словах того розуміння »пропаґанди« й »аґітації«, яке ми маємо на увазі.

Кооперативною пропаґандою ми вважаємо діяльність, направлену на розповсюдження кооперативної ідеї, виховання кооперативних мас і поширення відомостей про кооперативне життя та про роботу кооперативних орґанізацій.

Під кооперативною ж аґітацією ми розуміємо таку діяльність, яка має на меті прикликати когось приняти участь в здійсненні кооперативної ідеї

в житті, себ то чи (спочатку) вступити до кооперативної орґанізації, чи (потім) активно і практично працювати над виконанням якогось конкретного завдання чи хоч би сталого використовування свого кооперативного підприємства.

В кооперативній практиці обидві ці діяльности майже завжди нерозривно звязані і навіть переводяться часто в формі одних і тих же конкретних заходів.

3. Кооперативна фахова освіта, як показує й сама назва, направлена головним чином, на орґанізацію і ведення ріжноманітних навчальних закладів.

При цьому, до цієї частини культ.-освітньої діяльности кооперації ми відносимо не тільки орґанізацію суто-фахової кооперативної освіти, але також, як виняток, і орґанізацію тих навчальних закладів, які по своїй проґрамі мають на меті підготовити специялістів з инших галузів знання. Розуміється, при цьому ми маємо на увазі підготовку таких фахівців, які є потрібні при практичному обслуговуванні ріжноманітних потреб скооперованого населення в залежности від даного виду кооперації і коли відповідної підготовки потрібних сил не дають инші кооперативні установи. Наприклад, для сільсько-господарської кооперації потрібно мати аґрономів, для споживчої — товарознавців, для всякого виду кооперативної орґанізації — бухгальтерів, лекторів, кооператорів-педаґоґів, ревізорів-інструкторів і т. п.

Кожний із цих трьох родів культурно-освітньої діяльности кооперації може бути поділений відповідно до тої методи, якою ця діяльність переводиться, і з огляду на її обєкт-людину, — на такі три види:

1. Дошкільне виховання.
2. Шкільна освіта.
3. Позашкільна освіта.

Дошкільне виховання охоплює в собі низку заходів, що направлені на розвиток людини в дитячому віці (до 6-7 років) і які творять у дитини перші підстави не тільки до дальшого розумового розвинення, а і до загального виховання.

Шкільна освіта має на увазі освіту і виховання молодого покоління так званого шкільного віку (від 7-8 до 20 років). Її заходи предбачають обовязкову присутність специяльних установ-шкіл чи постійних курсів і при своєму вихованні характеризується примусовим характером відносно використання цих заходів учнями.

Позашкільна освіта має на увазі всебічне виховання дорослих осіб. Низка заходів цього виду культурно-освітньої роботи в протилежність до шкільної освіти характеризується добровільністю їх використання та широким приміненням принципу самодіяльности у тих колах суспільства, для яких ця діяльність провадиться.

Заходи ці направлені на гармонійний розвиток дорослої людини в напрямках: інтелектуальному, морально-соціяльному, естетичному і фізичному. Обсяг же цих заходів залежить від загального рівня культурности та від того ступня і ширини програми шкільної освіти, яку перед тим одержала дана ґрупа населення. Чим ширшу шкільну підготовку пройшли учасники позашкільної освіти, тим ширші їхні духово-культурні потреби, а тому і обсяг заходів позашкільної освіти для задоволення цих потреб має бути ширший.

Що торкається самого здійснення культурно-освітньої діяльности кооперації, то в залежності від тих способів орґанізації, які зустрічаємо в кооперативній практиці, ми розріжняємо:

1. Культурно-освітню співпрацю кооперації з иншими орґанізаціями та установами.

2. Самостійну культурно-освітню діяльність кооперації.

3. Культурно-освітню кооперацію.

Під культурно-освітньою співпрацею кооперації розуміємо таку форму культурно-освітньої діяльности, при якій робота провадиться не самостійно кооперативними обєднаннями, а спільно з иншими, некооперативними орґанізаціями, установами, чи навіть і з приватними особами.

В таких випадках, при влаштуванні якихось культурно-освітніх заходів, кооперативна орґанізація приймає в них участь або активно-орґанізаційною співпрацею через своїх представників, або — лише пасивно — грошевою допомогою тій установі, яка бере на себе компетенцію влаштування таких культ.-освітніх заходів, що з них може користуватись і членство даної кооперативної орґанізації чи взагалі кооперативний рух.

Ця форма культурно-освітньої діяльности кооперації є початкова орґанізаційна стадія. Вона має місце при недостачі матеріяльних чи інтелектуальних сил даного кооперативного обєднання, або взагалі при малій ідейности кооперативного руху даної країни, як напр. в Росії або Німеччині, а також в тих випадках, коли предбачається влаштувати такі широкі культурно-освітні заходи, які орґанізувати самій кооперації є не під силу або являється недоцільним. На вибір цієї форми, по части, впливає також і вид кооперації. Так, скажім, кредитова кооперація скоріше вибере саме цю форму орґанізації культ.-осв. діяльности і при тім ще може тільки як допомогу ріжним культ.-осв. орґанізаціям, бо це для неї буде практичніше, тоді як споживча кооперація такою культ.-осв. діяльністю не задовольниться.

Як найпростіші приклади цієї форми можемо взяти влаштування кооперативами ріжних розваг спільно з товариствами »Просвіта« чи иншими установами; орґанізація кооперативних курсів разом з місцевою самоуправою (земствами — як то було на Наддніпрянщині); орґанізація Вищої Кооперативної Школи в Болгарії, яка утримується і провадиться кооперативними союзами спільно з державою.

Самостійна культурно-освітня діяльність кооперації є така форма орґанізації культурно-освітньої роботи, при якій заходи для її переведення влаштовуються самостійно власними силами кооперативного обєднання.

Ця форма діяльности являється другим і з кооперативного погляду вищим щаблем її орґанізації і зустрічається у міцніших матеріяльно і інтелектуально багатших кооператив та, як загальне правило, — серед кооперативного руху просякненого глибшою ідейністю, як наприклад, Анґлії, Франції, України. Окрім того ця форма орґанізації діяльности вибірається і в залежности від виду кооперації; споживча кооперація, що покликана обслуговувати особисті потреби членів, скорше ніж яка инша вибере для свого вжитку саме цю форму.

Прикладами, що ілюстрували б цю форму можуть бути: Кооперативна школа ім. В. Доманицького, що була орґанізована »Дніпросоюзом«; Вища початкова загально-освітня школа при Дзенгеліївському кредитовому т-ві; ріжні вистави та літературні розваги, що так часто влаштовують кооперативні т-ва; видавнича діяльність кооперативних союзів і т. п.

Культурно-освітня кооперація, як говорить вже й сама назва, є, з точки погляду теорії кооперації, найвища форма орґанізації культурно-

освітньої діяльности. Тут ми маємо вже кооператизацію цієї залузі життя, про що ми вже мали нагоду згадувати.

В культурно-освітніх кооперативах можуть обєднуватись: або особи, що бажають задовольнити якби звичайні споживчі потреби — свої потреби в знанні чи в инших духових інтересах, або — особи, що, маючи якісь духові здобутки, хотять їх передати, инакше кажучи, »збути« ці цінности комусь иншому найвигіднішим для себе способом, або нарешті, — особи, що бажають спільною працею витворювати, ніби продукувати нові духові чи культурно-освітні цінности.

Про приклади таких кооперативних форм культурно-освітньої діяльности ми вже згадували: Ню-Йорські університети, брюсельське університетське т-во, болгарські »Читаліщета«, Рижська й Пражська видавничо-споживчі кооперативи, Харківська »Книгоспілка«; кооперативні театри орґанізовані артілями артистів, російські бухгальтерські курси орґанізовані спілками бухгальтерів і т. п.

Підходючи тепер до кінця всієї системи ріжних форм культурно-освітньої діяльности кооперації, зазначимо, що всі численні по своїй ріжнорідности ці форми, що мали місце в практичному кооперативному житті, можна поділити на дві ґрупи:

1. Культурно-освітні заходи кооператив.
2. Культурно-освітні кооперативні установи.

Під культурно-освітніми заходами кооператив розуміємо поодинокі, не звязані між собою системою і послідовним пляном засоби (заходи) для здійснення культ.-освітніх завдань кооперації.

Така форма культ.-осв. діяльности завжди зустрічається в кооперативній практиці, коли дана кооперативна орґанізація лише починає цю галузь своєї роботи. Часто і без всяких глибших міркувань про ціль і значіння культ.-осв. діяльности кооперативне т-во так, ради якогось свята влаштовує товариську забаву, а при нагоді може й якесь читання чи лекцію. Инколи т-во і розуміє вагу й необхідність провадити культ.-осв. діяльність, але його незначні матеріяльні засоби дозволяють йому почати здійснення цих потреб тільки в формі такої принагідної спорадичної акції. Нарешті, буває, що керуючі орґани опираються і на свідомість потреби культ.-осв. роботи і мають на те кошти, а все ж-таки спочатку, як то кажуть, для першої спроби влаштовують лише окремі найпростіші заходи. Це потрібно для перевірки того заінтересування, з яким поставиться членство т-ва, для точнішого вияснення напрямків, в яких слід провадити діяльність для задоволення духових потреб даної ґрупи населення, для перевірки конкретних способів, в яких би культурно-осв. діяльність найширше використовувалась тими, для кого вона провадиться, нарешті — для постепенного розвинення самого зацікавлення і поширення потреби в цій діяльности.

Коли ж в даній кооперативі є не тільки ширші матеріяльні можливости, а й почуваються більші потреби до розвитку культ.-осв. діяльности серед членства т-ва та його блищого оточення, тоді дане кооперативне обєднання не може задовольнитись тільки принагідними безпляновими заходами. Тоді таке кооперативне обєднання, дивлючись на свою культ.-освітню діяльність, як на частину своєї загальної роботи, вводить її в певну систему, починає провадити її по певному пляну.

Так, в решті решт, створюється спеціяльна культурно-освітня кооперативна установа. Це є спеціяльний заклад при кооперативній орґанізації (може бути і самостійний); він має своє урядове управління

і являється найдосконалішою, складною формою переведення в життя завдань культурно-освітньої діяльности кооперації.

Прикладами для культурно-освітніх кооперативних установ можуть бути: кооперативні читальні, кооперативні книгозбірні, кооперативний народній будинок, кооперативний театр, кооперативна школа і т. д. і т. д.

А. Кущинський.

Проблєми кооперативної організації і практики.

Шляхами розбудови с.-г. кооперації*).

Та коли б ми створили цілу сіть кредитову, то тим створили б ми лиш одно звено можливостей для кооперативного збуту, бо є ще инші перепони, які приходилосьби побороти.

3. Технічно-торговельні труднощі.

Ми згадували вже про інтервенційну, зглядно етатистичну політику польських урядів. З окрема в нормуванні торговлі худобою чи збіжжам влада виявляє найбільш хаотичну політику. Торговля всіми земельними плодами, худобою і її продуктами є реґулювана митною політикою, при чому митна тарифа та дозволи чи закази вивозу і привозу міняються немов образи в калєйдоскопі, а купно чужого збіжа державою та знов дозволи на вивіз ніколи не причинюються до усталювання цін, а противно до безнастанних вагань. До того ще сама держава йде на зарібки і тут, бо (прим. за довіз пшениці треба платити 11 зл., а за її вивіз за границю 20 зл. від 100 кґ.). Так і у всім**). А буває, що влада нераз цілком звільнює від оплат так привіз як і вивіз, так що вагання нераз дуже великі. Боротьба зі сусідніми державами, так зв. ізольована політика господарська також робить своє. Купець збіжа стається тим самим предметом примх не продажі і попиту, але уряду. Він не годен предвидіти, чи купуючи збіжа заробить чи стратить, грає в газард. А щоби звільнити себе від ризика, він важиться купувати лише майже за безцін, щоби виминути скалю можливих вагань. Лиш протекційники, що стоять близько престола, можуть діставати пільги вивозові, або зорєнтуватися, коли прийде новий розпорядок, й купувати та робити золоті інтереси коштом продукуючих рільничих мас. Така політика розтягається на щораз нові зем. плоди, навіть на солому. Як довго це буде, годі передвидіти, так як годі вперід знати, чи поставите крок на певний ґрунт, йдучи трясучкою. Один перебіжить скоро, другий осторожно та повільно, третій западається

*) Докінчення дискусійної статті п. інж. М. Творидла. Дальші голоси в дискусії помістимо в слідуючих чч. К. Р. застерігаючи собі слово на кінці. — Редакція.

**) Наприклад цього року випр дано калуські і стебницькі потасові соли до Румунії і на цьому зроблено інтерес, а для хліборобства в Польщі спроваджує Банк Рольни ті соли з Німеччини, так що Нимці роблять знов на нас інтерес.

раз-враз. І тепер подумайте пробувати кооперативною дорогою збувати збіжа, худобу не то на експорт за границю, але до обороту внутрі держави. Кілько ризика, скілько практики й знання річи треба, скільки непевности переживати. А ми вже згадували о тім, що зем. плоди є після звичаю у нас готівковим товаром, не кредитовим, та що не ви рішаєте про ціну, але великани, між якими ви трабант. І чи в нас це все є можливе вже? Чи є вишколення? Чи не треба приступати осторожно? Тому й не диво, що при таких обставинах в Польщі впав у нас »Союз для збуту худоби«, стративши на експорті свиней, бо не мав таких саме членських уділів і оборотового капіталу до видержання, ні вишколених людей, хоч пропаґаторів ідеї було не мало; що Ц. Союз, стративши раз на експорті яєць, не важився зараз вдруге ризикувати ізза браку готівки до ризика і нині приступає до діла дуже осторожно, мимо того, що теоретики ідеї мали і мають повну рацію пропаґувати цей збут за границю.

Хто не має нічого спільного з торгівлею, хто не поносить безпосередньо відповідальности, тому не тяжко виступати публично з критикою про нездарність кооперативного проводу в ініціятиві збуту, та кидати от так собі твердження, що »низи до того вже приготовані«; тому не в голові осторожність, з якою наші ПСК. чи ЦС. мусять поступати. Навіть по створенні належної сітки кредитових кооператив ще не зможуть рости проєктовані окремі кооперативи для збуту як гриби, хоч би й незалежні від дотеперішніх, зі самостійними повітовими союзами для збуту і окремою централею, коли нинішній кооперативний апарат, будь що будь вже яко-тако вишколений, мусить до цього діла братися з найбільшою осторожністю.

До ведення збутової торгівлі треба крім капіталу та знання ринків ще куди більше практики, інтеліґенції і сприту, як до ведення кредитівок такі закупочних кооператив. А чи між нашими рільниками цих конечних умов вже є стільки, скільки потрібно, щоби з успіхом виступити перед пребогатьма противниками і ворогами не лиш чужими, але й своїми, може кожний, що працює в кооперації сам собі відповісти. В порівнанні до спільних закупів є спільний збут рільничих плодів куди тящим кооперативним підприємством. Підчас як при спільних закупах вистарчає звязок з кількома добрими фірмами, а то й з одним лиш нераз доставцем, щоби попровадити спілку вже яко-тако, то при спільному збуті виступають цілком нові вимоги. Тут треба мати до діла не з кількома знаними фірмами, а з широкою непевною в купні публикою, між якою треба вишукувати покупців. Треба осторожно і з трудами запізнаватися з ринком, знати фінансову силу відборців, вишукувати дороги до них, навязувати нитки зі знанням річи.

Коли кооператива зачинає ту чинність, то першу трудність найде у власних таки членів, доставців, бо не так легко переконати кожного з них з окрема про очевидні користи спільного збуту. Не один член рільник є легко склонний до того, щоби зломити установлену кооперативою ціну, як лиш дістане від кооперативи хоч би дещо нищу ціну, мимо того, що на усіх инших товарах дістав вищу. Кожний думає, що його товар є найліпший і боїться змішати з чужим. Треба вже виробленого кооперативного змислу до цього, щоби член відлучився від свого товару і передав його в руки управи, треба й управи такої, щоби члени кооперативи виробили собі до неї, до її купецького хисту повне довіря.

Словом, далеко простіша є справа дешево купити, як — в понятті кожного з окрема продуцента — дорого продати.

Наш рільник, ошукуваний цілими віками в продажі несумлінними куп-

цями, звик до того, що в торгівлі так мусить бути, ба навіть, що й він мусить відбирати страти також підступом. Торги в безконечне, це невідлучне зявище при купні-продажі. Дотримати умову, річ майже неможлива. Центросоюз міг би богато розповісти про якість барабoль продаваних йому з порукою за чистоту, величину й доброту, про стухлі додатки в ваґонах кукурузи, тому нині не спішить перебирати товару на ризико, волить посередництво. А вже найгірше те, що наш товар ніколи не є вирівнаний, висортований, вичищений, бо досі від селянина того ніхто не вимагав. Конюшину куповано у нього без чищення на кускуті, збіжа не тріероване і несортоване ітд. Годі зібрати в повіті ваґон однородної фасолі, збіжа, яблок чи чого; усе то мішанина. А це не є товар, це є сирий продукт, що в торгівлі трактується як суроґат товару.

4. Необхідність стандартизації товару.

Значиться, зі збутом звязане ще одно нове питання, проблема господарности, то є уміння продукувати і приготовлювати сирий товар на купецький, бо так як можливість продукції залежить від ринку збуту, так ринок збуту залежить від якости продукції. Найліпшою рецептою для здобуття ринку є стала доброта товару. Це може одиноко дати стандартизація товару. З тим словом приходимо до нового питання, яке нині сталося модерним гаслом в міжнародній торговлі і без розвязки якого неможливо нам станути на ринку між купцями, навіть як що ми створили би сіть кооператив для збуту.

Рільник мусить продавати свій дрібний товар по цінах низьких так, як продуцент ґросіст, а знов потреби господарські мусить купувати по цінах детайлічних, то є по високих. Щоби це обминути, він мусить лучитися до продажі з другими.

Такими обєднаннями можуть бути лише кооперативи, а вони осягнуть ціль, якщо призвичаять і навчать членів добору оферованого до продажі товару, щоби мати товар вирівнаний, словом, як спонукають рільника до зраціоналізування товару так, як це діється у фабриці. Значить, хто з членів хоче продавати через кооперативу товар по вищих цінах, мусить продукувати і доставити товар добрий, одностайний товар, т. зв ринковий. Наприклад: жито однородне, а не мішанину. Допровадити до того не так трудно. Так прим. копичинецький ПСК. допроваджує до того, що вже за рік-два селяньство в цілому повіті буде мати лише петкуське жито, а заводячи моторові молотілки і трієри по селах, одержуватиме від кооператив лише товар першої якости. Так само може кооперація поправити якість кожного збіжа, чи иншого насіння в цілому краю, може допровадити до поправи і вирівнання овочів, городнини, яєць, масла і пр. Лиш цією дорогою може кооперація мати до розпорядимости великі кількости однородного товару, який має на ринку назву торговельного. Така раціональна стандартизація сіль.-госп. продуктів, такий еволюційний процес в творенні власного товару, означеного нац. маркою, є найважнішим завданням нашої кооераці при починанні її збуту. На її службу повинні йти наші не то лиш кооперативи, але усі національні сили, бо це одна з передумов господарського успіху. Стандартизація товару дасть тим більші користи, чим більше цього однородного товару в силі дати на ринок. Облекшення збуту при тих умовах є очевидне, за ним знов йде упрощення і прискорення та подешевіння цілого

торгового процесу. Краща ціна, зближена спільна мова продуцента з відборцем, консументом, усуває непевности й свари. Бо ось подумайте, що наш товар з ґарантією якости, в нашому опакуванні, може переходити з рук до рук через цілу низку посередннків, та нерозпакований нічиєю рукою приходить під вашим іменем до консуманта і робить у вашому імени добру опінію у всіх. Ви маєте запевнений збут на все, вже може не через купців, але у самого консумента. Де нема стандартизованого товару, там ціна вагається між найкращою і найгіршою якістю, очевидно з тенденцією до найгіршої, навіть коли би якість часом була й кращою.

Не будемо розводитися над тим блище, бо хто вглубиться в ідею стандартизації, тому ясне, що тою дорогою можна допровадити кожний товар до можливої перфекції. Тоді цей товар може легко найти товаровий кредит.

Стремління до стандартизації сприяють мимоволі єднанню продуцентів у кооперативні спілки для продукції, а вслід за тим для перерібки та збуту, а ці кооперативи знов скріплюють стандартизацію. Перша завела це Данія на молочні вироби, відтак Америка. Нині обхопила стандартизація в Америці майже всі хліборобські продукти, почавши від збіжа, а на городині, овочах і звіринних продуктах скінчивши.

Це явище бачимо нині у всіх майже краях, в богатьох дякуючи впливам і ініціятиві держави, в инших дякуючи приватній ініціятиві кооператив або дякуючи обом чинникам, що себе взаїмно доповнюють.

І наші кооперативи стануть в світі першим звеном в збутовій кооперації взагалі, якщо члени в зрозумінні свойого інтересу візьмуться в кооперативній дорозі до поліпшення товару. На щастя дорога у нас і в цьому напрямку вже зачалася і робить в нас перші кроки, йдучи тим способом з допомогою слабим господарським одиницям.

5. Кумуляція аґенд чи спеціялізація?

Та ще одно: кумуляція чи спеціялізація? Усюди, головно в Данії і Америці є засада, що коли кооператива буде мати ріжні цілі в свої́й діяльности, то сили будуть розпорошені, висліди гірші.

Мусимо одначе не забувати того, що у цих краях йшла в початках кооп. праця кумулювана, а щойно зі зростом аґенд, свідомости, фахового вишколення поступала спеціялізація. Та нам до спеціялізації нині ще дуже далеко. Ми початкуючі.

Зясовуючи собі ще раз все тут сказане, а саме, як нам братися до кооперативної продукції, перерібки і збуту, який є найсильнішим чинником в двигннені господарства, як впровадити наше хліборобство в цей модерний устрій кооперативного життя, приходимо до ось таких висновків:

6. Висновки.

1). Нам треба фінансових засобів. Є певне одначе, що не дістанемо на це державного попертя, але й не сміємо його бажати, бо хто дає, той в неволю бере. А знана ще одна правда, що попертя зі сторони держави, це зворот до упадку. Значиться нам треба поставити власну фінансову організацію, від найменшої низової кред. кооперативи почавши, а на кооперативних банках скінчивши.

2). Зокрема треба нам зміряти до створення товарового кредиту, у формі зачетів під товар відданий до переховання чи збуту на час кращої конюктури, коли ринок не буде засипаний оферентами.

3). В слід за тим треба товарових маґазинів районових, уладжених по знаним вже чужокраєвим взорам.

4). Треба дорогою творення цих установ приучувати до стандартизації товарів.

5). Для осягнення цієї цили треба занятися поширенням однородного товару (насіння чи иншого продукту) у відносних районах краю, треба поширити кооперативні машини сівні, а далі молотільні і приладдя до чищення та сортування насіння.

6). Треба приступати крок за кроком, осторожно, до творення власних промислових заводів, таких, що є в тісній лучности з хліборобством, бо вони є для населення найбільше зрозумілі; вони причиняться до інтенсифікації рільного господарства (нпр. млини).

Сказано »нам треба«. Та по правді цією саме дорогою наша кооперація вже нині поступає. Поступає поволі, може заповолі. А це якраз денервує тих, що хотіли б видіти все скоро, нараз. Поступає поволі тому, що є за молода, непрактична, а з другої сторони тому, що стрічає надмірні перепони в самій суспільности, для якої і з якою працює та в обставинах від неї залежних, з якими треба зводити боротьбу. Але і та боротьба не є нещастям, бо вона саме сталить характери. Лиш коби скорше, інтенсивніше, та без пропонованих експериментів, бо ми за бідні, щоби собі могли на них позваляти.

Ми вже зачинаємо набувати і творити торговельну кооперативу, товарових фахівців, вже зачинаємо шукати ринків збуту, поносити ризико, пізнавати потреби відборців, навязувати зносини тривалі, виробляти собі опінію, визбуватися несловности у виконуванні зобовязань. І це все є завдатком для тих, що по нас виконають діло краще, бо по утертих підуть дорогах, а не по таких незнаних, крутих стежках, по яких нам приходиться ходити та слухати не раз принагідних дорадників, що діла незнаючи, легко в блуд впрозадити можуть. —

Та ще одно*).

Чи не сталися ми, кооператори, аж надто купцями? Властиво не так купцями, бо і ними ми ще не є, як радше тими, що в погоні за заробітками забуваємо на властиву ціль кооперації? Один з наших економістів, що від кількох літ буває на заг. зборах Ц. Союза, замітив, що кожні збори роблять на нього враження більше зборища купців або бірж товарових, ніж таких зборів, на яких родяться кооперативні ідеї, погляди. Додати хіба належалоби тут, що страта-зиск, це тема зборів більшости П. С. К., при чому на питання кооперативного виховання вже не стає часу.

Прикладом цих тверджень хай послужить ще факт, що **деякі кооператори зовсім відмовляються занятися при допомозі повіреної їм кооперативної організації поширенням книжки, бо мовляв »нема попиту«, а по правді тому, що поширення її не дає такого доходу, як другий товар!** За те бували випадки продавання навіть такого товару, що кооперації навіть не лицює його поширювати. Нібито купецька калькуляція, а звичайно невміння калькуляції пхає деякі наші кооп. організації в чужі руки з оминенням власних кооп. осередків.

Такі і тим подібні факти цілком не впливають корисно на коопера-

---

*) Хоч ці кінцеві уваги ш. Автора відбігають від самої теми, одначе Редакція їх пускає з огляду на їх актуальність взагалі — *Ред. К. Р.*

тивне виховання, кооперативна ідея перестає захоплювати людей, вона буденніє, ржавіє, а на тілі кооперації виростають галапаси, яких шкідливість проявляється у виді манк чи инших хоріб.

На щастя це прояви спорадичні, з якими кооперація, як цілість, бореться і то успішно, а не дастся заперечити, що кооперація є нині найкращим нашим учителем. *М. Творидло.*

З життя української кооперації.

Члени старих і новооснованих кооператив обєднаних в РСУК.

(З матеріялів статистичного відділу РСУК.)

Слідкуючи за статистикою кооператив, членів РСУК., зауважуємо, що число членів на 1 кооперативу в кооперативах 1 ст. з року на рік зменчується. Зменшення членів на 1 кооперативу датується, від 1923 р. почавши. Пересічний стан членів кооператив 1 ст. в перечисленні на 1 кооперативу був такий:

Рік	1922	1923	1924	1925	1926	1927
	350	278	245	166	139	128*)

Наведені цифри вказують на поважне і стале обниження числа членів на 1 кооперативу. За причину зменшення пересічного числа членів на 1 кооперативу подавано передовсім те, що богато членів в кредитових кооперативах не доповнили до належної висоти своїх уділів і через те їх викеркнено зі списка членів (гол. 1923—1925 р.), що безперечно мусіло вплинути на зменшення пересічної цифри. Як другу причину зменшення пересічної цифри членів на 1 кооперативу, подає статистика приняття нових кооператив в члени РСУК. з невеликим числом членів. На цю другу справу хочемо нині звернути увагу. В останніх трох роках припадало членів на 1 кооперативу І. степеня:

Тип	1925 р.	1926 р.	1927 р.
госп.-споживчі	127	99	91
молоч.-споживчі	127	141	137
міські-споживчі	201	212	190
кредитові	690	591	556
инші	328	251	240
пересічно	166	139	128

*) В тім і фізичні члени Нар. Торг. і Центробанку.

З наведеної таблиці видно, що у всіх типів, з виїмком міських кооператив, в 1926. р. пересічне число членів зменшується і то менше-більше в однаковім відношенні. З 1925 на 1926 рік пересічне число у всіх типів зменшилося на 27 членів, з 1926 на 1926 рік на 11 членів.

Можна припускати ріжні причини зменшення пересічного числа членів. Між иншим можна-би думати, що члени зі старих кооператив виступають. Але так воно не є. Противно, число членів в старших кооперативах, як виказує порівнання за два останні роки, у всіх типах кооператив зростає.

Кількість членів старих кооператив.

Тип	Кількість коопер.	Число членів в роках		Число чл. зросло на	Число чл. зросло на 1 кооп.	Кільксть член. на 1 коопер,	
		1926	1927			1926 р.	1927 р.
госп.-спожив.	960	90.935	97.963	7.028	8	94	102
молоч.-спожив.	163	22.913	25.780	2.867	17	141	158
міско-споживчі	18	4.023	4.413	390	21	223	224
кредитові	74	41.186	42.189	1.003	14	556	570
инші	26	6.623	7.050	427	16	255	271
Разом	1.241	165.680	177.395	11.715	10	133	413

Найбільше прибуло членів в абсолютних цифрах в госп.-споживчих кооперативах. 960 госп.-споживчих кооператив виказують протягом одного року прибуток 7.028 членів. Однак в перечисленні на 1 кооперативу приріст нових членів в тих кооперативах показується найменший, бо лише 8 членів на 1 кооперативу, підчас коли міські споживчі кооперативи виказують 21 членів приросту на 1 кооперативу.

Коли порівняємо в наведених таблицях кількість членів в перечисленні на 1 кооперативу, то бачимо, що в першій таблиці, де брано під увагу всі кооперативи (I. ст.) без огляду так-би мовити на їх вік, пересічне число членів на 1 кооп. в 1927 р. у всіх типів кооператив є нище, ніж таке число в другій таблиці, де брано під увагу самі лише кооперативи старі, т. є такі, що найменше вже з початком 1926 р. були чинні, як члени РСУК. Виходить отже з того, що число членів в старих кооперативах зростає. Як видно з таблиці, пересічне число членів в одній кооперативі піднеслося зі 133 на 143 членів. Правда, приріст членів в старих кооперативах не так то великий і становить пересічно 10 членів протягом року, або 6·9% річно, але всеж таки їх прибуває, а це свідчить про укріплення кооперативної ідеї.

Причиною обниження в останніх роках пересічного числа членів на 1 кооперативу є отже виключно те, що в тих роках принято в члени РСУК. поважну кількість новоснованих кооператив з дуже малою кількістю членів. Для ілюстрації про стан членів в новопринятих кооперативах наводимо дані з 214 кооператив всіх типів.

(Див. табл. на ст. 200)

Порівнюючи число членів у старих і нових кооперативах, бачимо, величезні ріжниці між кількістю членів одних і других. Ріжниця ця найбільше видна в кредитових кооперативах, коли поставимо проти себе 570

Члени в новопринятих кооперативах:

Тип	Кількість кооператив	Число членів в 1927 р.	Кількість чл. на 1 кооп.
госп.-спож.	193	11.020	57
молоч.-спож.	14	896	64
місько-спож.	4	387	97
кредит.	2	177	88
инші	1	57	57
Разом	214	12.537	59

членів в старих кооперативах і 88 в новопринятих*). Поважною є ріжниця в госп.-споживчих кооперативах: 102 і 57 членів. В загальнім висліді кількість членів в нових кооперативах всіх типів є кругло $2^1/_2$ раза менша, ніж кількість членів в старих кооперативах і ця обставина є причиною, що кількість членів в перечисленні на 1 кооперативу взагалі маліє. Розуміється, що цього не булоб або булоб не в такій мірі, як-би старі кооперативи збільшували склад свого членства швидшим темпом, як це діється зараз.

Інж. Ол. Охрим.

Огляд діяльности ПСК в Стрию за адміністраційний рік 1927/28.

Стрийський Повітовий Союз Кооператив має районом своєї діяльности: — Стрийський, Скільський (в цілости), Жидачівський, Долинський і Дрогобичський повіти (частинно), в яких знаходиться 26.482 самостійних селянських господарств, що є сконцентровані в 180 громадах. З цієї кількости, — поки що скооперовано 42.70% селянських господарств і 70% громад. Таким чином, перед ПСК ще стоїть трудне і велике завдання, — обєднати біля себе і цю другу, поки що не організовану, частину селянських господарств, запровадивши в них ріжного роду кооперативні обєднання.

Як зростає в районі діяльности ПСК кооперативний рух, — видно з того, що Союз в році 1926/27 мав своїми членами — 125 кооператив з 9.530 родинами, — в минулім 1927/28 році вже нараховувалося — 131 кооператив з 11.388 родинами, з якої кількости — 29 споживчо-молочарського, а решта чисто споживчого характеру. Цей поступ наперед треба вповні віднести на рахунок діяльности організаційно-люстраторського відділу Союза.

У відповідний спосіб з бігом часу побільшується і власне майно кооператив, що показують слідуючі дані: в році 1925/26 — кооперативи, члени ПСК, нараховували своїх власних маєтків (уділи й запасний фонд) — на суму зл. 54.572·92, в 1926/27 — зл. 91.928·61 і в році 1927/28 на суму — зл. 162.852·66, з чого 61.161·96 зл. — припадало на уділи і 106.690·70 зл. — на запасові фонди. З цього бачимо, як зростає власне майно коопера-

*) Це явище є природне: в останніх роках засновуються кредитові кооперативи сільського типу; вони й не можуть мати більшого числа членів. — Ред.

тив, але все-ж його є поки що замало, бо кооперативи, щоб збільшити свої оборотові засоби, — затягають грошеві й товарові кредити, яких в р. 1927/28 було на суму — 221.247·70.

Торги кооператив виносили:

в р. 1926/27				в р. 1927/28		
Торги за товари	1.058.018·34	зл.		Торги за товари	1.793.395·41	зл.
» » продукти	161.266·42	»		» » продукти	257.351·87	»
» » перетвори	297.763·09	»		» » перетвори	616.608·22	»
» » трафіку	126.045·17	»		» » трафіку	168.582·29	»
» » ріжні	3.763·75	»		» » ріжні	19.663·43	»
Разом на суму зл.	1.646.856·74			» » помічні гної	22.170·20	»
				» » машини	5.861·10	»
				Разом на суму зл.	— 2.884.632·52	

Як бачимо з цього зіставлення, — торги кооператив майже вдвічі збільшилися, порівнючи з р. 1926/27, при чому в році 1927/28 зауважуємо відрадне явище, а саме — торг помічними гноями і господарськими машинами, що показує певний культурний поступ нашого села в способах ведення своєї власної господарки.

Видатки адміністрації виносили:

в р. 1926/27 . . зл. 104.219·20, а в р. 1927/28 . . зл. 176.781·86

Як бачимо, ці видатки збільшилися, але такий стан річей не можемо віднести до неґативного боку кооперативної сільської господарки, бо цифри ці показують також і збільшення кількости людей, занятих в кооперативних підприємствах; таким чином, видатки ці на адміністрацію переважно в більшости своїй залишаються серед нашого населення, побільшуючи його життєві засоби й добробут.

Чиста надвишка, за оплатою всіх податкових тягарів, адміністрації і того, що було видано на добродійні та культурно-освітні ціли, — виносила:

в р. 1926/27			в р. 1927/28	
Чиста надв. . .	28.797·74 зл.		Чиста надв. . .	43.704·33 зл.
Запас товарів .	93.765·62 зл.		Запас товарів	131.615·97 зл.

Подані цифри красномовно говорять самі за себе і жадних коментарів не вимагають.

В році 1927/28 виказали 45 кооператив недоборів: товарових — на суму зл. 12.766·50 і касових насуму зл. 2.937·75. Ці недобори стягаються Управами кооператив в добровільний спосіб і через судове заскарження великої втрати на них кооперативи не мають, але все-ж це явище є неґативного характеру, з яким треба боротися всіма мірами й засобами. Але найбільшою хоробою в житті, не помилимося коли скажемо, цілої нашої кооперації, є надмірне розборговування товарів, яке чим далі, тим робиться страшнішим. Так, кооперативи стрийського району розборгували товарів: в році 1926/27 на суму зл. 55.024·82, а в році 1927/28 на суму зл. 101.015·25. Як бачимо, розборгування побільшилося майже вдвічі в порівнанні з роком 1926/27. Застрашаючий факт, страшне зло, на яке вже давно звернула свою увагу дирекція Повітового Союза, поборюючи в самий рішучий спосіб цю шкідливу практику своїх кооператив.

Нам залишилося ще додати деякі цифрові дані про самий Повітовий Союз, як кооперативну централю, щоб покінчити цей коротенький нарис.

Власне майно (уділи і запасовий фонд) Стрийського Повітового Союзу Кооператив виносило:

в році 1925/26		в р. 1926/27		в р, 1927/28	
Уділи	11.000 зл.	Уділи . . .	19.627 зл.	Уділи . . , .	30.665·80 зл.
Зап. фонд .	13.400 зл.	Зап. фонд .	14.153 зл.	Зап. фонд .	40.446·66 зл.
Разом	24.400 зл.	Разом . . .	33.780 зл.	Разом . . .	71.112·66 зл.

Як показують ці цифри, — власне майно Союза постійно зростає. Щоби збільшити свої оборотові засоби, Союз був примушений в р. 1927/28 вистаратися о позичку (готівкову, товарову і векслеву) на суму зл. 267.315·21, хоч мав змогу і право, на підставі дозволу Загальних Зборів Союза, — затягнути позичку в значно більшій сумі, а саме до 10-и кртної висоти власного майна. Кредитуючись на суму зл. 267.315·21 — Повітовий Союз в той же час спромігся на виплату старих боргів, що були затягнуті в році 1925/26 на суму — зл. 98.785 і в році 1926/27 на суму зл. 218.990, — разом виплативши зл. 317.775. Таким чином, відношення власного майна до чужого в році 1297/28 було 1 : 3·75, в той час, як в році 1926/27 — це відношення було 1 : 6·48. Як бачимо, відношення власного майна до чужого значно поліпшилося.

Обчислюючи власне й чуже майно Союза від початку ділового року до 30. XI. 1928 року (операційний рік кінчається з днем 30 червня), себ-то збільшуючи операційний рік Союза на 3 місяці, — ми одержимо слідуючий стан оборотового майна Союза:

Власне майно:

Запасний фонд	40.456·86 зл.
Уділи	31.852·17 »
Надвишка з року 1927/28 .	8.248·69 »
» з 30 XI 1928р. .	1.276·70 »
Разом власного майна на суму . . .	81 834·42 зл.

Чуже майно:

Кредит готівковий . . .	71.864·06 зл.
» товаровий	75.234·73 »
» векслевий	223.547·54 »
» лядовий	18.385·23 »
» инших	7.657·23 »
Разом чужого майна на суму . . .	396.688·79 зл.
Разом оборотового майна	478.523·21 зл.

Запас товарів Повітового Союза на день 30 вересня 1928 року виносив (по цінах брутто) — зл. 204.745·12 і був розміщений в слідуючий спосіб: в централі в Стрию — на квоту зл. 126.704·90, в складницях Союза: в Болехові — на квоту зл. 12.384·29, в Журавні на квоту зл. 28.156·79, в Синевідську — на 11.150·60 зл. і в склепі »Центросоюз«, що був перебраний Союзом, — на суму зл. 26.348·54.

Торги, що в 1926/27 році виносили — зл. 1.126.026 (3.000 зл. денно і 9.624·15 зл. на кооперативу річно), в 1927/28 році — вже виносять суму — зл. 1.519.396 (4.220 зл. денно торгу і 12.540·47 зл. на кооперативу річно). Торги значно збільшилися, але мусіли-б бути ще більшими, коли-б кооперативи строго додержувалися торговельної дисціпліни, купуючи товари лише у свойому Союзі.

ПСК уділив товарових кредитів своїм членам в році 1926/27 на суму — зл. 61.793·23 в році 1927/28 на суму зл. 59.158·64 та крім цього — на 81.500 — в готівці. Стан уділених кредитів таким чином майже не змінився у порівнанні з роком 1926/27.

Кошти завідування в році 1926/27 при 22 урядовцях Союзу, — виносили — зл. 71.346·40, що рівнялося $6^3/_4$% (від торгів), а в році 1927/28 — при 35 урядовцях Союза — кошти адміністрації виносили суму 97.119·03 зл. і рівнялися 6·39% від торгів. Таким чином, кошти завідування в порівнанні з попереднім роком зменшилися, бо збільшилися торги.

Старий будинок Союзу на улиці Міцкевича, що стояв у білянсі — 12.000 зл., був проданий і замісць цього був набутий новий будинок на ул. Дрогобицькій за суму — зл. 91.525·69. Мимо того білянс Повітового Союзу за рік 1927/28 виказав чистої надвишки — зл. 8.248·69.

В такому вигляді представляється господарський стан Союза за минулий адміністраційний рік.

Що до організаційної його діяльности, то в році 1927/28 було переведено 5-ма люстраторами Союза — 248 кооперативних люстрацій і аґрономом Союзу — було зброблено 141 поїздок і 176 викладів по селах на аґрономічні теми. Крім цього ним-же було запроваджено 45 досвідних піль в 43 селах і відбуто 12 поїздок, в справах запровадження меліорації і комасації по селах. В квітні 1928 року відбувся також 1 тижневий ветеринарно-господарський курс в Стрию.

Праця аґронома, як також й інструкторського відділу Союза, — привела до того, що кооперативи закупили для спільного ужитку своїх членів — 25 сівалок, 19 трієрів, 5 лацухових борін, 32 сонди, 6 плянетів, 2 поглиблювачі і 3 ветеринарних аптечки. Крім цього, було продано приватно — 100 залізних плугів Завадського, 4 культиватори, 2 сівалки, 3 поглиблювачі. До того ж, у весіннім і осіннім сезоні адміністраційного 1927/28 року було продано Союзом — 56 вагонів штучних навозів, переважно (томасини), а цієї лише одної осени, вже було продано — 78 вагонів томасини. Як бачимо, справа інтенсифікації селянського господарства завдячує Союзові і набирає все більшої ваги. Завдяки пропаґанді та аґрономічним викладам — поширюється також по селах модерний спосіб управи ріллі а головно — пересаджування збіжжа. Цієї осени вже було пересаджено до 100 моргів поля.

12. XII. 1927 року Повітовий Союз Кооператив, як вже було сказано вгорі, перебрав у власність склеп »Центросоюз«, яким до цього часу управляв і зробив в цьому році, як показує в горі приведений цифровий матеріял, — значний поступ в продажі сільсько-господарських машин, погноїв і других річей, необхідних в господарстві нашого селянина. Відчинив також новий відділ мануфактурний, перевів декілька анкент, нарад, уділив допомоги культурно-освітнім організаціям, організував місячний кооперативно-господарський курс в Стрию і т. д.

Взагалі Повітовий Союз Кооператив в Стрию, зробив значний поступ наперед і став інституцією, що не тільки купує і продає, але й привчає своїх членів до нової модерної господарки через пропаґанду сільсько-господарських машин, помічних погноїв, лекціями аґронома, курсами, відчитами, рефератами і т. д.

Резюмуючи все вище наведене, приходимо до висновку, що Стрийський Повітовий Союз знаходиться в доброму стані і має тенденцію до все більшого розвою, як під оглядом господарської, так і культурно-освітної діяльности. Союз, кермований твердою рукою, піде швидким кроком наперед в напрямі всебічного розвитку, несучи світло культури на село. До цього часу зроблено велику роботу, але не менше праці, тяжкої, буденної праці чекає впереді... Але плянова і систематична організаційна робота, що буде вестися в попередньому темпі, в скорому часі заповнить прогалину і зро-

бить незроблене і незабаром ми будемо свідками повстання в районі діяльности Союза нової густої сітки кооперативних заснувань, що остаточно усунуть посередницький капітал в місцях ділання Союза, організують спільну закупку і продажу, поширять систему дешевого селянсько кредиту, поліпшать техніку ведення сільського господарства і взагалі змодернізують ціле сільсько-господарське життя нашого селянина, підносячи його культурний і матеріяльний добробут.

Стрий, 8. січня 1929 році. *Др. Петро Панченко.*

Нові методи праці. З 3. ч. „Вістника" Пов. Союзу Кооп-в в Станиславові довідуємося, що цей ПСК скликав 17. березня конференцію крамарів свого округа, на 19. квітня ц. р. конференцію справників. Цей новий тип кооперативних нарад належить горячо привітати: він йде м. и. по лінії думок, висловлюваних уже кілька разів на сторінках нашого журналу: від екстенсивного способу праці мусимо переходити до спеціялізованого, зате тим інтенсивнішого методу. За спеціяльними конференціями крамарів і справників мусять прийти спеціяльні наради книговодців, далі членів Надзірних Рад; так само мусимо приступити до спеціялізації в кооп. курсовій справі: на місце розпливчастих, широко програмово закроєних курсів загального типу мусять прийти спеціяльні курси: крамарів, книговодців, справників, молочарів, членів контрольних комісій; очевидно, що треба залишити і загально-освідомлюючі курси для широкої маси членства.

З огляду на вагу справи дозволимо собі переповісти за станиславівським Вістником перебіг конференції крамарів з 17. III. ц. р.:

»Провідником кон-ії вибрано Н. Н. з Ляцького шл. Справи реферував дир. М. Швалюк. Ціллю кон-ії було притягнути до співпраці в кооп. будівництві також крамарів, та при помочі дискусій і рефератів зробити з них кадр свідомих і ідейних робітників. Референт поставив собі дальше за ціль повчити наглядно, як треба вести лядовий денник та переводити перебір та передачу товарів, як також перебір товару після фактури від доставця. Спеціяльну увагу присвячено боргам. Стверджено, — що вони є раком і т. д. Дальше референт повчив про права і обовязки крамарів і їх відношення до членів Управ і Надз. Рад. Поручено крамарям богато читати з области кооперації і сільського-господарства... Референт звернув угагу на удержання чистоти в крамниці як: одягу, рук так звагалі порядку. Далі йшла мова про підпирання виробів кооп. і укр. промислу. — Чи була після реферату дискусія, у звіті не подається; в кожному разі нарада мусіла викликати велике зацікавлення, коли учасники висказали побажання, щоби подібні конференції відбувалися хоч раз в місяць.

»Рік боротьби з манком« проголошує »Вістник Повітового Союзу Кооператив« в Станиславові (ч. 2). Цим роком є рік 1929. Щоби піддержати цю акцію, заповідає »Вістник« постійне оголошування імен осіб, котрі допустяться надужить в кооперативі »на вічну ганьбу і сором«, як кажеться у статті п. н. »Небезпечна хороба«.

Почин станиславівського кооп. центру треба горячо привітати.

Пропаґанда між молодю. Відрадним явищем останнього часу є поява зацікавлення кооперацією між шкільною молодю, покищо, здається, тільки у Львові. Крім шкільних кооператив, що існують уже від довшого часу при декотрих школах, проявляється теж зацікавлення теорією і ідеольоґією кооп. руху. Провід львівського пластового коша влаштував для своїх юнаків пропаґандистичний цикль викладів про кооперацію; виклади стрінулися з живим заінтересуванням молоді (у числі до 60 душ). Лекторами були: др. К. Коберський, мец. М. А. Корчинський, інж. О. Охрим і др. В. Левицький (усі з Ревіз. Союза). В закінченні курсу взяв участь голова Ради РСУК інж. Павликовський, який в звязлій формі підчеркнув національне значіння кооперативного руху та відбулося спільне фотоґрафування учасників викладів. Пластові курiні в краю повинні піти за прикладом Львова.

Також мужеська учительська семинарія Рідної Школи у Львові задумала улаштувати в себе цикль викладів про кооперацію.

Ощадно-позичкова каса друкарських робітників в Жовкві. Дня 2. лютого біжучого року українські друкарські робітники м. Жовкви заснували цю касу з метою збірання дрібних ощадностей від членів каси і уділювання їм дешевих позичок. Організація каси має деякі своєрідні риси. Органи каси складають: Загальний Збір членів. Управа каси, як орган виконавчий, і контрольний орган — ревізійна комісія. Управа складається з 3-х осіб — голови скарбника і секретаря (книговодця), які провадять безплатно всі аґенди каси. Ревізійна комісія обрана в складі поки що 2-х осіб. Вступаючий член каси мусить заплатити уділ у висоті 5 золотих, платних тижнево по золотому. Вписового не має. Вкладки поділяються на обовязкові і добровільні. Примусова обовязкова вкладка платиться по весь час членства в касі. Висота обовязкової вкладки визначена у двох розмірах, а саме: для тих, що одержують до 30. золотих тижневої платні, вкладка виносить 1. зол., а для тих, що дістають по над 30 зол. тижнево розмір обовязкової вкладкн рівняється 2 зол. Вкладки в цьому розмірі побираються кожного тижня при виплаті. Крім цих обовязкових вкладок збираються добровільні ощадности, в довільній висоті, яка доходить в поодиноких випадках до 10 зл.

На день 15. IV. б. р. в членах каси рахувалося 16 осіб. І на той вже день, тоб-то за 11 тижнів праці каса зібрала на ощадність 297 золотих, з чого 80 зол. вписового, 40 зол. добровільних вкладок і 177 зол. обовязкових вкладок. Користало з каси 11 членів, які зверталися до каси 23 разів. Позичок каса видала на суму 295 зол. Розмір позички вагався між 10—50 зол. Гроші позичаються на тижневі ратальні сплати і не довше як на десять тижнів.

Зацікавлення між робітниками до цієї справи повстало, як наслідок пропаґанди ощадностевої акції, яку веде наш журнал. Ініціятива заложення ощадно-позичкової каси вийшла від робітників, які складають »Кооперативну Республику«.

В слідуючому числі подамо подрібніщі дані про стан укр. робітничої організації на Зах. Українських землях.

„Товариство укр. кооператорів в Подєбрадах.“

В останньому часі українська кольонія в Подєбрадах зацікавилася живіше економікою Зах. України. Т-во укр. кооператорів влаштувало два реферати: 27. XII. 1928 тов. П. Орун: »Народна Торговля«, 8. I. 1929 тов. Ів. Прокопів: „Кооперативний збут худоби на Зах. Україні«. Присутні на обох рефератах (по 15 осіб) зацікавилися цими темами та розвинули живу дискусію. Йшов спір про те, чи »Народна Торговля« є дійсно центром споживч. кооперації та кооперативою III. ступня. Присутні прийшли до висновку, що »Нар. Торговля« повинна зреформуватися в »Зах. укр союз. спож. кооп.« — виділяючи своїх фізичних членів в окреме спож. т-во I. ступня. Склади »Н Т.« на провінції повинні злитися з існуючими П. С. К. Пожадане рівнож, щоби »Нар. Торговля« дбала про повне задоволення своїх членів та приступила до організації власної продукції. Назва »Нар. Торговля« теж не відповідає завданням кооперації, бо кооперація не »торгує« в традиційному розумінні цього слова.

Тов. Ів. Прокопів подав критичний огляд кооп. збуту худоби на Зах. Україні та накреслив плян його відновлення. Дискусія розвинулася головно біля питання районізації, фахового персоналу, комісійної системи збуту та переробки.

24. II 1929 »Т-во укр. кооператорів« спільно з »Т-вом економічно-суспільних студій Зах. України« — влаштували реферат тов. Івана Прокопова: »Сільсько-господарська кооперація на З. У.« Референт схарактеризував коротко розвиток сіл.-госп. кооперації, дискусію про розбудову сільсько-господарської кооперації, що ведеться на сторінках »Кооп. Республики« та подав свої думки в цій справі. Референт викликав живу дебату, яка тривала 3 год. і закінчилилася 27. II. Присутні 22 особи) дійшли до висновку, що сіл.-госп. кооперація повинна виділятися в окремі спеціяльні галузі. Для цього необхідно підготовити спеціяльний персонал, бо сучасний персонал не в силі виконати поставлених завдань. У союзному будівництві треба обмежитися дво-ступневістю, творячи велико-рентонові сіл.-госп. кооп. I. ступня. Звернено рівнож увагу на те, що в літературі й практиці ще не всі кооператори правильно розуміють поняття сіл.-госп. кооперації, змішуючи це поняття з »сільською« або »селянською« кооперацією. Це три окремі поняття,

які випливають з клясифікації по завданнях, по територіяльному положенні і по соціяльному складу. Під сільсько-госп. кооп. розуміється кооперацію в галузі сільського господарства (набування предметів для сіл.-господарства, сільсько-господарське виробництво та збут сільсько--господарських продуктів). В це поняття не вміщається споживча і кредитова кооперація, хочби вона була і на селі і складалася з самих селян (сільських господарів).

28. II. 1929. Заходом »Т-ва екон. сусп. студій Зах. Укр.« — відбувся реферат тов. інж. Григ. Денисенка (асистент-ститистик): До питання статистично-економічних дослідженъ західно-українського села.« Присутних було 20 осіб. Дискусія тревала 2 годині.

Господарська хроніка.

Грошевий ринок.

Курс доляра і инших валют. Від початку квітня далася відчути на краєвих біржах небувала від 1926 року звишка доляра Спол. держав Америки, котрий коштував в половині квітня на 3—4 ґроша дороще від попереднього курсу. Курс доляра доходив до 8·94 злотих. Польські часописи не ставлять цего зміну курсу ам. доляра в звязок з курсом злотого. Попит на доляри збільшився. Поправилися також курси инших валют, з виїмком чеських корон і австрійських шілінґів, які знижкували. В другій половині квітня розпочався зворот до погіршення курсів валют; очевидно це сталося в наслідок інтервенцій Польщі на біржах.

За девізи платилося у Варшаві в злотих:

	Девізи (векслі):		
	найвищ.	найнищ.	22. IV. 1929.
Анґлійські фунти штерлінґів (за 1 ф.)	43·38½	43·27½	43·33
Швайцарські франки (за 100 фр.)	172·08	171·65	171·22
Французькі франки (за 100 фр.)	34·95	34·84½	34·76
Чеські корони (за 100 кч.)	26·39¼	26·45½	26·33

Золотий карбованець виявив міцнішу тенденцію, піднісшися до зл. 4·63.

Торговий ринок.

Гуртові ціни за головні збіжа на визначніших світових ринках (біржах) в часі між 31. III — 8. IV. 1929 р. в долярах за квінтал (q):

	Пшениця:		Жито:	
	23-31 III.	1-8 IV.	23-31 III.	1-8 IV.
Берлін .	5·30	5·30	4·89	4·89
Гамбурґ	5·03	4·95	4·66	4·58
Чікаґо .	4·41	4·31	4·08	4·00
Ліверпуль	5·45	5·40	—	—
Новий Йорк	4·93	4·90	4·79	4·75
	Овес:		Ячмінь:	
Берлін .	4·79	4·78	5·32	5·32 (бр.)
			4·99	4·99 (зв.)
Гамбурґ	3·94	3·94	4·17	4·09
Чікаґо	3·34	3·38	—	—
Ліверпуль	4·58	4·65	—	—

Бачимо отже на світових ринках поважну знижкову тенденцію цін на пшеницю і жито, а то в більшій мірі в Америці і меншу в Европі, з виїмком Берліна, як перевозового ринку, де ціна обох згаданих родів збіжа удержувалася стало на одному рівені. Факт знижки стоїть в звязку з розвіянням поголосок про зменшення в біж. році площі світового засіву пшениці; (ці поголоски причинилися свого часу до недавного піднесення цін). Пізніше відомості про гарний врожай пшениці, особливо в заокеанських краях, розвіяли ці побоювання, після чого прийшла знижка. В Европі до зниження ціни причинилася подача збіжа з позаевропейських країв, звідки більшість заладовань направлялася до Европи. На спад цін жита вплинула зокрема знижка ціни на пшеницю, котра заступала жито.

Овес всюди знижкував, а для ячменю ситуація не була такою, щоб надавалася до якогось б. м. стислого означення, хоч

в більшости випадків переважала також знижкова тенденція.

На польських краєвих біржах рух цін в часі від 1—15. IV. 1929 р. представляється слідуючого (в долярах за квінтал — q):

	Пшениця:		Жито:	
	1-8 IV.	9-15 IV.	1-8 IV.	9-15 IV.
Варшава	5·63	5·68	4·05	3·97
Познань	5·28	5·26	3·72	3·67
Львів	5·95	6·00	4·15	4·06
	Овес:		Ячмінь:	
Варшава	4·20	4·09	4·11	4·11 (бр.)
			3·96	3·90 (зв.)
Познань	3·70	3·63	3·87	3·87 (бр.)
			3·67	3·68 (зв.)
Львів	5·87	3·74	—	4·21 (рр.)
			3·72	3·63 (зв.)

В останніх днях звітового періоду на польксьих краєвих ринках не запанувала якась виразніше означена тенденція; богато сильніша вона була для пшениці і слаба для инших родів збіжа. Дякуючи митній політиці польської держави ціни на пшеницю в Польщі є вищі від цін за кордоном. Цими заходами вони штучно утримуються так високі в інтересах польських продуцентів пшениці (як відомо головно дворів). Охорона ж жита, переважно селянського хліба, не є так інтензивна, як пшениці і тому ціна жита в Польщі дуже низька, богато нища як за кордонм і має сталу тенденцію до спаду. До того треба додати, ще добрий врожай. Зацікавлення на жито не велике і конюнктура для нього на ринках в Польщі дуже не певна. Можливі всякі несподіванки.

Овес виказав у Варшаві і в Познані знижку, але у Львові з причини лихої комунікації піднісся на 5 центів за 100 кґ. Ячмінь поправився в ціні після деякого застою в попередніх періодах. Ціни орієнтаційні.

Мука. Ціна піднеслася завдяки малому забезпеченню ринку і малій подачі; це відноситься передовсім до житньої муки. Підвищення ціни на пшеничну муку мало сезоновий характер і викликане було передсвяточним збільшенням запотребування.

Нотовано в днях 2—6 цвітня б. р. за 100 кґ. в золотих:

	Мука:	
	пшенична 65 %	житня 70 %
Варшава . .	74·00—78·00	51·00—52·00
Познань . .	65·25—69·25	48·00— —
Львів . . .	78·00—80·00	54·00—55·00

Каша. Тенденція міцна. Запотребування велике. Ціни знизилися на 3—5%

Нотовано у Варшаві 15 цвітня 1929 р. за 100 кґ. в золотих:

Ячмінна	I сорт	52—56	II сорт	48—52
Перлова	A	68—78	B	60—68
Гречана	палена	80—92	біла	90—98
Краківська	I сорт	100-135	II сорт	90-100
Пшоняна	I сорт	90—98	II сорт	85—88

Фасоля. Дня 15. IV. 1929 за 100 кґ. платилося у Варшаві при гуртов. продажі в золотих: білої фасолі — 155—170, цукрової фас. — 155—170 У Львові дня 6. IV. 1929 р. біла — 100 — 125, краса 70 - 80 кольорова — 50—55.

Паша. В днях 2—6 IV. 1929 платилося за 100 кґ. в золотих:

Сіно пресов.:
Львів I сорт 25·00-27·00 II с. 20·00-23·00.
Сіно звич.: III сорт 18·00—19·00.
Познань сіно пресв. 17·00— 19·00, сіно звич. 14·00—17·00.

Солома пресов. Солома звич.
Львів (оклад.) 15·00—16·00 4·50 4·75.

Макухи. за 100 кґ. в зол. (26. IV. 1929). Познань: Льняні 38 % — 52·00—53, ріпакові 36 - 38 % — 43·00—44·00, соняшникові 48—52 % — 49·00—51·00. Львів: льняні — 48·00—49·00.

Ґрис. У Львові за 100 кґ. дня 6. IV. 1929 р. в золотих: житні й без мішка — 23·50—24·00, пшеничний без мішка —26·00 —26·50.

Солонина. У Варшаві 15. IV. 1929 за 1 кґ в золотих: краєва солонина - 3·25, смалець — 3·60; американська солонина — 3·30, смалець — 3·55.

Худоба і мясо. На ринку значне запотребування. Одначе ціни, що виявили перед святами тенденцію на підвишку, з причин надмірної подачі товару скоро почали падати. Цей факт викликав нарікання на вивозову політику уряду, згл. підпираного урядового Синдикату польських експортерів безрог і худоби, котрий взявся „нормувати експорт“, а властиво хотів піднести ціни на польські безроги в Празі і у Відні шляхом обмеження вивозу з Польщі. Це збільшило краєву подачу і згадану знижку цін. В звязу з тим „Ґазета Гандльова“ намагається оправдати Синдикат, мовляв, не вони винні, а вся вина полягає в неупорядкованости (ще!) обороту безрог на внутрішньому ринкові, а по за тим... „епідемії та подорожіння беконів на льондонському ринкові“ (??!). Хто винуватий, а хто правий — судити не нам. Політика уряду і згинників, обєднаних у „Синдикаті“, приводить до матеріяльних втрат

цілий селянськнй стан в Польщі, як головного продуцента безрог.

Ціна за 1 кґ живої ваги дня 6. IV. 1929 р. в золотих:

	Воли:	Корови:	Ялівки:	Телята:
Варшава	1·30—1·50	—		1·80—2·00
Львів	1·50-1·65	1·40-1·60	1·45-1·55	1·05-1·26
Познань	1·26—1·46	1·00—1·60		1·40—1·90

Ціни на безроги є такі низькі, що польські офіційні органи мабуть зі сорому, їх навіть не подають. По наших приватних відомостях за менші штуки до 100кґ ціни вагаються між 1·20—1·50 зл. за кґ. живої ваги. За більші шутуки (поверх 100 кґ.) ціни доходять до 1·70—1·80 за кґ. живої ваги.

Мясо. У Варшаві за кґ. в золотих: волове — 2·40—3·50, телятина — 2·00—3·00.

Господарські зарядження нового польського уряду. Уряд Світальського, який прийшов на зміну уряду професора Бартля, розпочав свій дебют кількома потягненнями економічної натури, які стремлять до поправи головно напружених кредитових відносин. Першим таким актом було припинення державної контролі приватних вкладів у банках; другим ще важнішим, підвищення дисконтової стопи Польського Банку з 8% на 9%. Очевидно, в слід за тим прийде також підвищення максимальної норми відсотків (вони кажуть про піднесення її з 12% на 13% річно). Почтова каса ощадности піднесла відсоткову стопу на вкладки. Усі ці заходи, як видно, зміряють до витворення таких умов, щоби в краєвих банках і взагалі грошевих установах громадилися краєві і закордонні капітали, зокрема, щоби зачали надходити більші вклади закоронних фірм і приватних осіб а ті, що вже є в Польщі, щоби не мали втікати за кордон. Такі зарядження подорожують вз галі кредит, але очевидно, що нема иншого виходу.

Дисконтова стопа сьогодня виносить: в Німеччині 6·5%, у Франції 3·5%, в Англії 4·5%, в Америці 5%. Ці цифри вказують приблизне напруження кредитової ситуації.

Трохи кредиту для польських банків. По дуже довгих заходах вдалося нарешті декільком польським банкам одержати із закордону деякі кредити; але характерно, що кредити одержали тільки п р и в а т н і б а н к и. Навіть кредит 2½ міліона дол., про який від довгого часу клопотав Банк Рольни, з призначенням на фінансування закупна погноїв на надходячу засівну кампанію, був уділений не прямо Б. Р-ому, тільки посередництвом двох приватнних банків (з Французьких жерел). Другу більшу суму виклопотав Синдикат пол. зелізн. гут у Катовицях в заг сумі 245 тис. фунтів шт., з чого майже половину уділів Банк французько-польський, решту 4 великі німецькі банки (т. зв. 4 Д-банки). Опроцентування виносить 8%, включаючи провізію.

Державі, як такій, очевидно в наслідок постійних політичних невзгодин і кріз, досі не вдалося одержати за кордоном нових кредитів; навпаки, курс стабілізаційної позички понизився. Уряд рішив отже зарятувати себе в н у т р і ш н ь о ю п о з и ч к о ю, яку розписує у висоті номінальній 100 міл золотих.

Могучий польський Банк. „Банк Звіонзку Спулек Заводових в Познаню“ оголошує свій білянс на день 31. грудня 1298 р.

Банк мав: власних капіталів 22,465.340 зл.,
загальна сума в кладів 129,000.000 „ ,
сума уділених кр-тів кругло 120,000.000 „ .

Банк існує у формі акційної спілки, носячи харектер пів-кооперативний, пів-капіталістичний. У вкладах і на біжучих рахунках мають приватні особи величезну перевагу над кооперативами; також у позичках, уділених банком, участь приватних осіб була вдвоє більша, як кооператив. Зизк за рік 1928 виносив велику суму 1,530.972 зл. В кожнім разі ці цифри свідчать про заможність населення Західної Польщі, на якої терені банк головно розвиває свою діяльність. Яка частина акцій банку находиться в руках кооператив, звіт не подає. Заг. Збори банку ухвалили: 10% зиску придїлити до запасного фонду і виплатити 5½% дивіденду на акції. Висота якції 1000 зол.

Новий закон про акційні спілки, який увійшов в життя з дня 1 січня 1929 р. стоїть на засаді мельдунковій з виїмком тих підприємств, які мають характер публичної ужиточности. Для цих останніх вимагається концесій міністерства промислу й торгівлі. Сюди належать фабрики і продаж зброї, заліза, міді, цинку, олова й деяких бітумічних мінералів, експльоатація лісів, електрики, водотягів, різень, ельвоторів, летничих засобів і для плавби, залізниць, телефонів, трамваїв, механічних пекарень, копалень, маґазинів товщу та т. п. На Шлеську обовязуватиме той закон з хвилею, коли його апробує тамошній автономічний сойм. (»Н. З«.)

»Банк Рольни« і його кредити. Львівський відділ »Банку Рольного« видав »Informacje w sprawach kredytów, udzielanych przez Państwowy Bank Rolny«. З цієї публікації довідуємося, кому і на які ціли буде уділювати кредитів цей державний банк.

Перша ґрупа кредитів, це є »інвестиційні позички« на упромисловлення і розбудову хлібор. господарств — безпосередньо петентам. Друга ґрупа, це позички на купно землі при парцеляції (це головний кольонізаційний фонд!). Це є теж кредит довгоречинцевий. Трета ґрупа, це кредити короткоречинцеві, головно кредит в штучних погноях; цей кредит уділюється через комунальні каси ощадности. Сюди теж належать кредити на пашу. Цей кредит уділюється через кооперативи, громадські і повітові каси ощадности і тільки на ціловаґонові посилки. Далі одначе кажеться, що кредит можуть одержувати лише ті молочарські кооперативи, що обєднані в Małopolskim Związku Mleczarskim! (Кредит 8-мисячний). Таким чином свідомо і офіційно виключено від кредиту всю українську молочарську кооперацію!

Далі йдуть кредити на закупно с.-г. машин, що їх уділюється машиновим секціям при кооперативах, комунальних касах і под.; через комунальні (повітові каси) згл. кооперативи. Кредити на закладання садів і кредити на спорудження плянів меліорацій. Кредити на закуп годівельних штук видаються через комунальні (повітові) каси ощадности, або »належито зорганізовані« кредитові кооперативи. Тут-же замітка: »zgłoszenia o pożyczki na zakup materjału zarodowego winne być w każdym poszczególnym wypadku zaopiniowane przez Małopolskie Towarzystwo Rolnicze we Lwowie...«

Також уділення кредиту на заснування садів залежить від опінії цьогож М. Т. R!

Як бачимо, справу обставлено так, щоби унеможливити українському хліборобові користання з кредиту, створеного за його податкові гроші.

Кріза в милярстві в Польщі? З огляду на те, що укр. кооперація має уже власну фабрику мила буде не від річи поцікавитися станом цього промислу. Рік 1928 був для милярського промислу в Польщі гіршим, як рік минулий, так що фахова і економічна преса говорить про крізу в цій ділянці господарства. Хоч споживання мила виказало в 1928 р. зріст на 10%, одначе продукція зменшилася на кілька відсотків. Недобір покривано з провінціональних запасів. Привіз товщів ростинних і звіринних, також поважно змалів, майже на 4½ тис. тон за рік. Найбільше допягала кредитова тіснота, брак гроша на ринку. В торгівлі панувала продаж на борг на довгі терміни — під кінець року аж на 4—6 місяців. Наслідком того фінансово слабі фірми, через брак оборотових засобів, не могли вести продукції в попередніх розмірах. Вони майже зникли з ринку. Середні підприємства обмежили виробництво до мінімума. Тільки великі підприємства, які диспонували значними оборотовими засобами, збільшили свою продукцію від 5 до 15%, одначе не в такій мірі, щоб заспокоїти ринок. Припускають, що 10% підприємств на добре зійшло зі сцени.

При непевній і неясній конюнктурі в промислі на ринку панували хаотичні відносини. Деякі купці, як запевняє торговельна преса, що мали великі запаси мила, збували його за ціну нищу від цін фабричних(?), з огляду на потребу гроша для покриття инших зобовязань. Це стара пісенька фабрикантів, яка все приводить — так і тут приведе — до поспішної злуки фабрикантів — до »порозуміння між витворцями мила», яке очевидно прибере модну форму синдикату (картелю).

Шовківничий промисл в Польщі. Продукція сирівця в Польщі представляється сьогодні слідуючо: в цілій державі існує 300 пунктів годівлі шовковника, продукуючих 7 тис. кґ. сирівцю, що рівняється 20 тис. метрів готового виробу. Рівняючи до споживання шовку в Польщі, ця кількість зникаючо мала. — Уряд, згл. міністерства рільництва, освіти, військове і комунікації — звернули на цю справу пильну увагу і вже опікуються нею, пропаґуючи кожне в своїм ресорті морвові шкілки, поширюючи дотичні знання ріжними шляхами — практикою, курсами, літературою. Особливо міністерство комунікацій, відчинивши 29 морвових шкілок при всіх дирекціях залізниць (з річн. продукцією в 1·800 тис. посадок), проєктує обсадження річно 250 кільометрів залізниць морвою. По 10 роках 2.500 км. морви вистарчить, щоб дати продукцію сирівця, яка покрилаб ціле запотрібування краю, котре виносить кругло 30 міл. злотих річно. У нас на шовківництво звернуло увагу краєве т-во господарське »Сільський Господар« і веде досить інтенсивну пропаґанду цього дохідного промислу.

Польща приступила до міжнародного картелю рур. По довшвх пертрактаціях зістали підписані в січні б. р. в Брюселі умови, на яких Союз польських продуцентів рур має приступити до міжнародного картелю рур. Осягнуто порозуміння відносно внутрішньої організації польського промислу рур та усталено для Польщі вивозовий контингент на закордонні ринки. Досягнено також порозуміння в справі поділу замовлень і достав між ріжними державами в тому числі і з Німеччиною.

Картель вапняного промислу має незабаром повстати. Тепер ведуться вже між промисловцями бувш. Зах. Галичини переговори з метою скартелізування вапнового промислу. Картель обійме 14 підприємств окрім тих, що знаходяться в краківській окрузі. Уконституування картелю наступить в найблищому часі.

Догляд держави над картелями. Міністерство торговлі і промислу готує проєкт закону про державний надзор над картелями, взоруючись на анальоґічнім німецькім законі.

Надзорові держави підлягатимуть всі картельні умови гірництва, промислу й торгівлі, які мають метою, в дорозі взаїмних зобовязань чи контролі, обмеження продукції, реґулювання збуту, цін, примінення тих чи инших умов продажу і закупна. Умови цього рода мусять бутя писемні та зголошені до картельового реєстру.

При міністрі промислу має бути комісар для справ картелів, котрий має провадити реєстр картелів. До цього реєстру треба зголошувати всі умови, не виключаючи вже існуючих, та участь в закордонних умовах. Незголошення потягатиме за собою наложення комісаром грошевої кари до 50.000 зол. Проти цієї міри можна буде відкликатися до картельового суду, котрий, в разі відхилення відклику, визначає зі свого боку термін зголошення умови. У випадку, коли рішення суду не булоб виконане, той самий суд накладає кару до 200 тис. зл. та може уневажнити умову.

Ухвали, умови й порозуміння вважаються загрожуючими публичному добру тоді: 1) коли продукція чи збут товарів або свобода обміну буде обмежена без належного узасаднення; 2) коли ціни будуть підвищені або утримувані на рівені також економічно неоправданім; з) коли, хоронячи інтереси учасників, картель надуживатиме господарської переваги зі шкодою і покривдженням інтересів инших союзів чи поодиноких підприємств.

Проєкт закона предбачає суворі карні міри: за зложення фальшивого зізнання перед картельовим судом предбачений арешт до 1 року або гривна до 500 тис. зол.; за відмовлення перегляду книг — арешт до 6 тижнів або гривна до 100 тис. зол. Виконування умов розвязаних судово карається гривною до 500 тис. зол. (»Prz. Sp.«)

Мита на збіжа в Польщі. Нині обовязують такі вивозові мита на рільничі продукти:

Назва товару:	Митна ставка за 100 кґ:
Жито	зл. 15·—
Пшениця	» 20·—
Овес	» 10·—
Житня мука	» 15·—
Пшенична мука	» 20·—
Сіно	» 15·—
Ріжні висівки	» 5·—

Пшеницю, пшеничну муку і висівки за дозволом мін. скарбу можна вивозити за кордон без мита. Виняток цей зроблено в інтересах поміщиків, як показала практика.

Рівночасно на ті самі збіжа заведено постійні привозові мита, а саме:

Від 2. листопада 1928 р. для жита у висоті 11 зол. за 100 кґ.

Від 15. грудня 1928 р. для пшениці у висоті 11 зол. за 100 кґ.

Окрім того існують в Польщі привозові мита на продукти млинарські — пшеничну, житню і ячмінну муку.

Таким чином Польща відрізала себе зовсім від світового збіжевого ринку — не хоче ані вивозити ані привозити (хіба за спеціяльними дозволами, але ті не кожний може дістати). В тім і ціла деморалізація існуючого стану річей.

Скільки землі має розпарцелюватися в р. 1929. Державний земський уряд опублікував плян парцеляції на 1930 р. На західноукраїнських землях уряд дозволив розпарцелювати:

у воєвідстві волинському 20.000 гект. (з того вже розпарц. 7222 га);
» поліському 11.000 га (вже розпарц. 8372 га);
» тернопільскому 9.000 га (вже розпарц. 5258 га);
» львівському 7.000 га (вже розпарц. 2731 га);
» станиславівському 6.000 га (вже розпарц. 3437 га).

Коли в р. 1929 не буде добровільно розпарцельована така кількість, як призначено окремим воєвідствам, то зем. уряд визначить поіменно, хто і скільки

має розпарцелювати. Як одначе показують цифри, добровільна парцеляція йде скорше, як урядовий »примус«. Лиха господарка великих власників примушує їх добровільно парцелювати добра.

Нужда укр. селянства і податки.

(З промови сенатора М. Кузьмина в Сенаті дня 6. березня 1929):

...Буває, що за пасовисько для одної корови наймаються на ціле літо. Тих, що ціле життя працювали на цих землях, викинуто на вулицю без ніякого відшкодування, позбавляючи зовсім варстату праці і засуджуючи на голодову смерть. Прошу панів, існує погляд, що сільське населення у відношенні до інших суспільних ґруп, так само у відношенні до передвоєнних часів, платить за низькі податки. Маю дуже докладні дані що до податків в одній громаді пов. Зборів, а саме Озірній з населенням коло 6 тисяч душ. Перед війною податки в тій громаді виносили: постійні податки — 12 тисяч корон, додаток до податків разом зі шкільним ричалтом — 6 тисяч, разом 18 тисяч корон, себ-то числячі по 14 корон за 100 клгр. жита (беру найвищу ціну), виносило 1.285 корців жита. Сьогодня та ж сама громада платить: постійних податків — 60.248 зол., громадських додатків — 28.089 зол. і 2 гр., дорогових податків до повітових виділів 20.186 зол. 48 гр., а разом — 109.143 зол. 50 гр., себ-то, числячи по 32 зол. за корець жита, — 3.100 корців, отже громада платить податків в $2^1/_2$ рази більше, ніж перед війною. Додаю, що в тій громаді ніщо не змінилося на користь підвишки податків; навпаки: було знищених около 200 господарств, які до нині власними силами відбудовуються. Правда, є в тій громаді кілька купців збіжжа, які оплачують оборотовий податок, але й тут платить властиво рільник, а вони є лише посередниками. Купець, платячи селянинові за збіжжа, обчислює з процентом всі наложені на нього тягарі і остільки менше платить; через те така величезна ріжниця поміж біржевою ціною а цінами місцевими. До того треба ще додати инші оплати, які стягають чи то громади, чи поліційні органи і то під натиском, як ЛОП (Ліга Оборони Повєтшней), дім поліціянта, дім дитини, примусова асекурація; коли додамо ще до того будівлю народніх шкіл, церкви, читалень — все те без ніякої допомоги від уряду, а дальше всі ті кари, які так численно спадають на село, як кари за псів, гноївки, виходки, комини, таблички при возах, курення папіросів навіть в полі, задержка руху на селі, їзда по лівій стороні, дальше — ярмарочні оплати, оплата комінярів, — то матимемо картину правдивого пекла, картину руїни та знищення.

Кожна інституція має свойого власного екзекутора: громада свого, виділ повітовий — свого, каса хорих — свого, убезпеченевий уряд — свого, скарбовий інспектор — свого, ну й суд — свого возьного. Дуже часто буває, що вся ця екзекуторська братія сходиться разом в одному селі, кожний в асисті поліції, і робить наступ, щоби стягнути кілька чи кільканайцять тисяч злотих в той час, коли ціле село не має й сто злотих готівки. І тоді то святкує оргії лихва, страшна лихва, рівнозначна зі смертю даного платника. Сільські кредитові каси, що перед війною розвивалися з такою інтензивністю і уділювали в таких випадках допомоги, тепер ті каси зза екстермінаційної фінансової політики польського уряду у відношенні до українського села дуже бідні. А тут треба заплатити не тільки відповідну належність, не тільки кару за опізнення, але й кошти екзекуції, — а тому то посада екзекутора нині є найдохідніша в Польщі.

Українська промисловість у жовтні - грудні 1928. Протягом першого кварталу українська промисловість (без Цукротресту) випустила продукції на 438.600.000 карб., в тому числі підприємства всесоюзного значіння якими керує на Вкраїні Москва — на 262 міл. карб. та республиканської промисловости, цебто яка є в роспорядимости і в посіданні Укр. республики — на 130 міль. карб.

Проти четвертого краталу минулого року випуск продукції збільшився загалом на 15%, а проти анальоґічного періоду 27—28 р. — майже на 17%. Зокрема виробництво республиканської

промисловости збільшилося проти першого кварталу минулого року на 24%, а місцевої майже на 46%.

Продуктивність праці збільшилась за цей період пересічно у всій промисловости України на 3,4%.

Дніпрельстан цього року переходить до основних робіт. Всі підготовчі роботи на Дніпрельстані закінчено і тепер будівництво переходить до основних робіт, звязаних з бетонним мурованням для греблі і будування фундаменту гідростанції.

Правління Дніпрельстану уже замовило мости для Дніпрельстану: один одноарковий міст, через Старий Дніпро, замовлено за кордоном в чехословацьких заводах, а другий, через Новий Дніпро, замовлено у Південсталі (Харків). Нові мости виготовляється з високосортної і не ржавіючої стали. Метиаль для мосту, що його виготовлятиме Південсталь, ввозиться зза кордону.

Нині перед правлінням Дніпрельстану повстає питання про розміщення замовлень на механізми та металеві конструкції. Передбачається розмістити ці замовлення так: Краматорському заводові намічається дати замовлення на 160 тон механізмів і 840 тон конструкцій, Ленінградському Маштрестові 2.800 тон механізмів і стільки ж конструкцій. ГОМЗ-а має одержати 400 тон механізмів, 2.800 конструкцій і нарешті Південмаштрестові передбачається дати замовлень на 500 тон механізмів і 4.600 тон конструкцій.

До весни Дніпрельстан замовить і має одержати такі додаткові механізми: 20 ваґонів-думкарів (самоперекидних) і 75 радянських плятформ; замовлено 19 паровозів американських і радянських, 10 залізничих кранів, 14 дерикових кранів, 2 електричні екскаватори великої сили, 10 бурових варстатів, 50 пневматичних машин для буріння в ґраніті.

Укладені договори з ріжними організаціями на постачання 8.000 тон металю, 60.000 тон палива, 100.000 тон цементу, 6 млн. штук цегли. Заготовляється 140.000 куб. метр. лісоматеріялів. Всі ці матеріяли цілком забезпечують постачання робіт просягом усього будівельного сезону.

Закінчено майже всі роботи для впорядкування робітничого житла з водогоном та каналізацією. До весни засадять понад 30.000 дерев і 100.000 кущів для організації парків, дитячих майданчиків то-що.

Деревообробний комбінат. ВРНГ УСРР затвердило плян будування в Київі деревообробного комбінату*). Комбінат почнуть будувати цього року й закінчать через пять років. Будівництво коштуватиме 3—3,5 міл. карб

На будівництво 1928—29 р. Українліс асигнував 412.000 карб., при чому на суто будівельні роботи асигновано 260.000 карб., а решту на встаткування. Більшість потрібних машин вже є.

Цього року мають збудувати сушарню для лісоматеріялів, щоб постачати їх київському будівництву, цех, щоб різати стандартні дошки перед тим, як сушити їх та фанерно-різальний цех. Крім цього збудують цього року силову станцію.

*) Підприємство комбінуюче кілька ріжних ділянок праці — *Ред. К. Р.*

З преси.

Кооперація а приватне купецтво. Під цим заголовком містить часопис »Торгівля і Промисл« (що виходить з нового року у Коломиї) полемічну замітку, в якій виступає проти кооперативних діячів за їх неприхильне відношення до приватних купців, хочби Українців. Автор замітки не скупить сильних виразів (»нездорові відносини«, »безглуздя«, »нерозвага«, »дурійка«) на означення »гріхів«, яких буцім-то допускаються кооперативні установи.

»Гріхом« є на думку автора передовсім те, що укр. кооперативні гуртівні (Повіт. Союзи) не хочуть продавати товару приватним купцям-Українцям. Автор у своїй купецькій наївности запитує патетично: »чи можна представити собі будь-де у світі купця, що покупцеві, який приходить до нього за товаром, не хоче його продати? Не вжеж ті панове не є купцями...« і т. д.

Другим гріхом кооперації є те, що вона проповідує: »ви не йдіть нічого купувати до приватного купця«. Автор припускає такий випадок, що тим приватним купцем є якраз Українець і обурюється, як можна голосити цього роду

кличі. Автор погрожує навіть »заподанням назвиск« тих осіб, що таке роблять і думають.

Очевидно, що трудно вести дискусію з людьми, які стоять ідеольоґічно на зовсім відмінному становищі, як кооперація. Уступити на цій точці, для кооперації значилоб визбутися своєї душі, заперечити саму себе. Коли кооперативні союзи будуть на те, щоби постачати товар конкурентам членів союза — то до чого ми нарешті дійшлиб з цілою кооперацією? Треба раз погодитися з тим, що стаємо більш-менш повною нацією, з усіма консеквенціями тої повности і навіть конфліктами. Маємо нарешті кооперацію — маємо і організацію приватного купецтва, які в кооперації бачитимуть свого антаґоніста. На те немає ради. Переможе ця система (бо маємо діло з двома ріжними системами, а не примхами окремих осіб, як думає шан. автор з Т. і П), яка буде дешевше обслугувати споживача. Національна солідарність тут ні при чому; не треба уживати навіть цього слова, бо як каже заповідь — не треба „взивати імени Бога всуе."

Хто відкриває в селі чи місті конкуренційне підприємство до кооперативи, той мусить числитися з наслідками своєї тактики. Для добрих-же робітників, що шукають праці і зарібку, в кооперації найдеться завше місце. Поле до праці безмежне, треба тільки засвоїти собі спосіб думання кооперативний, а не приватно-капіталістичний.

„Учительське Слово" орган народнього учительства містить у ч. 4. в додатку „Шлях навчання і виховання" замітку д. Ів. Ющишина про книжочку А. Божиковського: „На зустріч майбутности", видану заходом РСУК. Як автор, так і рецензент — учителі і це їх зближує. Д. Ющишин підносить високо простоту стилю книжечки, яка у невишуканій а щирій формі розказує про заходи сільського вчителя біля організації кредитової кооперативи (райфайзенки) та про його при тім переживання. Він закликає своїх товаришів по фаху наслідувати приклад А. Бож-го.

Ми це теж робимо. Чим швидше стане в ряди кооперативних робітників та ідейних симпатиків цього руху — український учитель, тим швидше піде розбудова цього надійного руху. Нехай з низу, з сіл виходить ініціятива, бо нічого не поможуть і голосні фрази з центра, якщо не буде кому робити роботи в низу.

Всячина.

Міжнародний день кооперації припадає в біжучому році на 6. липня, що є першою суботою в тому місяці. Польська кооперація обходитиме цей день за прикладом попередніх років 2. червня. б. р.

Кооперативна організація польської молоді у Варшаві. У Варшаві повстала видавнича кооператива польської молоді »Zew« (»Поклик«), організована молодшими кооператорами. Організація цієї кооперативи взорується на анальоґічних товариствах молоді, дуже поширених в Німеччині і в Австрії.

Кооператива „Поклик« має метою видавання часопису, присвяченого кооперативній самоосвіті, урядження культурних розривок, літних відпочинків і т. под.

У нас є доволі активний гурток академіків в Кракові, які студіюють і цікавляться справами кооперації. Вони організовані, як кооперативна секція при Студентській Громаді у Кракові. Улаштовують дискусійні сходини з доповідями і рефератами, зголосили участь у популярних видавництвах нашої централі РСУК.

Українська текстильна гуртівня у Львові. Від року існує у Львові, заснована з ініціятиви Союзу укр. купців „Текстильна гуртівня« у формі кооперативи. Оскільки нам відомо, в членах цієї торговельної організації є не лише приватні купці, але й деякі кооперативи. Кооператива ставить навіть услівя, щоби кожний покупець, що хоче користати з кредиту, став членом кооперативи. (Чому не взагалі кожний покупець? Аж тоді це булоб дійсно по кооперативному). Удїл виносить 20 зол. Кооперативи повинні, на нашу думку, масово приступити до цієї кооперативи, щоби при її допомозі розбудувати так важну, а кооперативно зовсім не зорганізовану ділянку торгівлі мануфактурою. За інформаціями слід звертатися до Торговельно-Промислового Банку, Львів, Боїмів ч. 4.

Чи ми бідні? Під таким заголовком містить яворівський льокальний орґан „Українське слово“ слідуюче:

»Що по наших селах видно біду — це правда, але щоби ми були бідні — це вже незгідне з правдою. Я переглянув кооп. книги в двох кооперативах: в Поруденку і Порудні. Це найбідніші села Яворівщини. В Поруденку прокурюють люде місячно 500 зол., а село числить 450 душ. В Порудні ще більше прокурюють. Яворівський повіт прокурює місячно 60.000 зол, річно 720.000 зол. За ті гроші ми купили би 20.571 сотнарів жита. А скільки наш народ пропиває? — Даймо собі слово, що від сьогодні перестанемо курити і пити. Хто не має вже стільки сили волі, хай обмежиться до половини. Заощаджені гроші складаймо на щадничі книжочки по наших кредитових кооперативах і не признаваймося, що ми бідні.

Сумний досвід »Рідної Школи« з протиалькогольними картами. Цьорічний дохід »Рідної Школи« з розпродажі протиалькогольних карт виносив брутто 570·01 зол. (»sage und schreibe«). Через те, що друк карт коштував 269·50 зол., »Рідна Школа« одержала на чисто 300 зол. з цілої, на велику скалю закроєної акції, на яку витрачено чимало сил і друкованого паперу. (»Ми Молоді!« орґан укр. протиалькогольного руху).

І яким чолом може громадянство виступати проти зовнішніх ворогів і шкідників, коли його самого розкладає найбільший ворог: власна інертність і разом з тим нечесність з собою (що иншого голосимо, що иншого робимо).

Польський уряд і протиалькогольний рух. Ніхто й не думав, щоби польський уряд міг станути на становищі боротьби з алькоголізмом. Відомо, які великі доходи пливуть державі із консумції алькоголю. Але аж такої щирости, яку проявив міністер внутрішніх справ ґен. Складковський, мало хто сподівався. Коли іменно українські посли внесли інтерпеляцію в справі невиконування старостами закона про плебісцити проти коршем та про пряме іґнорування урядом плебісцитних ухваль громад, ґенерал Складковський у своїй відповіді інтерпелянтам, станув на засадничому становищу, що до українських громад та їхніх плебісцитів польський протиалькогольний закон не відноситься. Бо, мовляв, плебісцити українських громадян, носять.... політичний характер.

Що подумає світ про таке становище урядового чинника в державі, міністра, та ще й лікаря, у справі першорядної ваги для здоровельного стану населення?

Щоб одначе не думав ґенерал Складковський і хочби концесій на шинки уділено ще навіть більше, як є тепер, українське громадянство мусить залишити спожиття алькоголю, бо инакше матеріяльна руїна доведе його до загибелі.

Як видно з вісток, що їх реєструє журнал „Ми молоді!“ протиалькогольний рух у нас все таки прибирає на силі, не дивлячись на наш традиційний консерватизм.

Дашавський ґаз до Львова. Воєвідська комісія 25. січня б. р. затвердила дефінітивно проєкт акційної спілки »Ґазоліна« на будову ґазотягу з Дашави через Стрий до Львова і усталила техничні умови його виконання.

Частина цього ґазотягу на відтинку Дашава-Стрий була виконана ще в 1927 р. Залишається ще проложити ґазотяг на віддаль 70 км. зі Стрия до Львова. Руротяг проведено буде в напрямку на Миколаїв-Дроговиже-Наварія-Сокольники до гродецької рогачки. Рури вироблятимуть Сосновецькі товариства рур і заліза під доглядом досвідної механічної стації львівської техніки.

Викінчення і віддання до вжитку ґазотягу у Львові наступить в осени б. р.

Еміґрація сезонових робітників до Німеччини. Товариство Опіки над Українськими Еміґрантами у Львові оголошує, що після звідомлення Еміґраційного Уряду, будуть могли виїхати з львівського воєвідства рільні робітники до Німеччини з таких повітів і в такому числі:

Яворів	200
Рава Руська . .	200
Любачів	200
Ярослав	500
Самбір	200
Ланьцут	300
Пшеворск . . .	100
Тарнобжеґ . . .	900
Ряшів	300
Ніско	400
Кольбушова . .	900

Звертається увагу всім, щоби уважали, коли буде оголошений час зголошень рільних робітників в поодиноких громадах в повище згаданих повітах.

Відносно воєвідства тернопільського і станиславівського нема ще приділу відповідного контиґенту. На випадок приділу для тих воєвідств буде це оголошене пізніше.

Впадає у вічі, що на укр. воєвідства призначено мінімальні континґенти.

Міжнародній сільсько-господарський конґрес в Букарешті. Міжнародня сіл.-господарська комісія постановила скликати 24-ий Міжнарод. сільсько-господарський Конґрес до Букарешту на 7. червня 1929 року. Конґрес потриває 4 дні а по скінченні його відбудуться численні екскурсії до визначних сіл.-господарських підприємств.

Конґрес складатиметься зі 7 секцій і 2-х підсекцій і радитиме в таких справах:

I. Секція: Аґрарна політика — а) аґрарна політика в Румунії, б) організація сіл.-госп. ринків і вплив їх на ціни рільних продуктів.

II. Секція — Організація с. г. підприємств: а) рільнича рахунковість, уніфікація метод, б) організація праці в рільництві.

III. Секція — Кооперація: безпосередні зношення між кооперативами споживачів і кооперативами продуцентів та індивідуальними продуцентами.

IV. Секція — Продукція рослин з підсекцією винарства: а) впливи природних умов на методи управи рослин, б) рільна меліорація, в) боротьба зі шкідниками рослин, особливо з іржою та комахами.

Винарська підсекція: а) небезпечність надмірного розвитку вин в Европі, б) селекціоновані ферменти у виробі вин.

V. Секція — Звіринна продукція з підсекцією годівлі риб: а) вплив природних умов на методи годівлі, б) крізи в годівлі коний, в) продуція вовни.

Підсекція годівлі риб: розведення риб в солодких водах.

VI. Секція — Сільсько-господарський промисл: положення і майбутнє цукрового промислу.

VII. Секція — Жінка в сільському господарстві: а) роля жінки на селі і її участь в сіл. промислі, б) умови життя сільської жінки і засоби до поліпшення тих умов в Румунії і инших краях.

Ціни в кооперативних і приватних крамницях. По даних анкети часопису »Сполем!« дотично висоти цін в кооперативах і приватних склепах — виявляється, що ріжниця між цінами в перших і других, як показують нище наведені дані, дуже поважна.

Порівнання гуртових цін з кінцем жовтня мин. року в Каліші і в Лодзі, виказало, що в приватній торгівлі ціни є вищі. Це відноситься особливо до Лодзі. Так наприклад ціна житньої муки була вища в Каліші на 5·3%, в Лодзі на 8·3%, пшенична мука — в Каліші вища на 4·6%, в Лодзі на 2·6%, американський смалець в Лодзі на 5·7%, риж в Лодзі на 18·8%.

Порівнання деталічних цін в Мазов. Міньску виказало в приватній торгівлі у відношенні до кооператив таку надвишку: пшенична мука від 5·3 до 7·1%, американський смалець — 10%, оцет — 16·7%, звичайне мило — від 5.3 до 9·1%, нафта — 7·7%.

Слід би і в нас улаштувати таке порівнююче обслідування цін!

Український Державний Інститут Сільсько-госп. економіки. В листопаді 1928 р. урухомлено в Харкові Держ. Інститут сільсько-госп. економіки. Зявданням Інституту є класти наукові підстави під пляновий розвиток сільського господарства. Інститут є в початковій стадії організації, та всеж успів уже придбати визначні наукові сили. При Інституті є покищо такі катедри: сільсько-господарської економіки й організації сільського господарства. Перша катедра працює над методольоґією плянування сільського господарства та прослідже процеси діференціяції села. Друга аналізує проблеми районування сільського господарства, селянських господарських бюджетів і прослідже справу технічних культур. При цій катедрі організується окремий кабінет для студій над аґрономічними роботами й аґрікультурним рухом на селі. Крім того є ще катедри: індустріялізації сільського господарства й усуспільнення сільського господарства. При цій останній є кабінети кооперації та великих радянських господарств. Накінець є катедра аґрарної політики, що досліджує фінансово-кредитові справи сільського господарства.

Це теоретичні знання. Практичні справи обслуговує, покищо, одна катедра, а саме катедра меліорації та землепорядкування. (Діло).

Поширення ґеольоґічних досліджень на Україні. На Україні швидко розвивається добутна промисловість. Це вимагає яко мога скоріше виявити природні багатства.

В звязку з цим дослідна робота Геол. Комитету набуває великого значіння. Президія ВСНГ заслухала доповідь Укр. ґеол. Комитету, з якої виявилося, що за останній рік, завдяки розвиткові робіт Геол. Комитету виявлено на Україні багато корисних копалин. Розвідки в Нікопільській окрузі значно поширили відому площу покладів манґанової руди.

На Маріупільщині знайдено значну кількість лосняка (слюди). Поруч цього,

за пропозицією низки трестів, велись розвідкові роботи що—до цементної сировини для забезпечення сировиною Амвросіївського цементного заводу в Донбасі, велись розвідки вогнетривалих глин і кварцитів у ріжних районах. Укр. ґеол. Комітет працював також над виявленням запасів подільських фосфоритів. На розвідні роботи ґеол. Комітет витратив минулого року понад 290 тис. карб., а в наслідок цих робіт виявлено користних копалин майже на 1 міліярд карб.

При обговоренні доповіді на президії відзначалось, шо треба посилити звязок Укр. ґеол Комітету з промисловістю. Він повинен перебудувати свою роботу так, щоб була найбільша користь для промисловости. Українська Академія Наук повинна допомогти геол. Комітетові в його роботі, зокрема вона повинна допомогти видати ненадруковані роботи. Президія ВРНГ визнала за потрібне клопотатися перед центром про збільшення асиґнувань на закінчення 3-хверстового ґеольоґічного здіймання території України, а також треба збільшити асиґнування на опрацювання наукових матерялів.

Кабінет дослідження Шевченкового життя. Культ. освітні заклади Києва готуються до Шевченківських роковин. Київська філія Інституту ім Шевченка відкриває кабінет дослідження Шевченківського життя і літератури другої половини 19 століття, а також організує архів, де буде зосереджено важливі документи з життя й творчости Шевченка та з історії нової української літератури.

Арків стародавніх актів виставляє кілька цінних історичних документів про Тараса Шевченка, зокрема про його роботу в комісії, що опрацьовувала стародавні акти у 1847 році, коли Шевченко служив за художника і змальовував стародавні памятники.

Концертна подорож першої капелі кобзарів. Повернулася з великої концертової подорожі І-ша українська художня капеля кобзарів. Капеля подорожувала 7 місяців і відвідала Надволжжя, Урал, Сибір та Далекий Схід. Репертуар складали народні пісні і художні твори українських композиторів. Дано капелею підчас подорожі 179 концертів і перебувало на них біля 85 тис. слухачів. В самому Владивостоці було влаштовано 19 концертів, що пройшли з великим успіхом.

Підчас подорожі капеля кобзарів не обмежувалася лише концертною діяльністю, а й провадила серед українського населення Сибіру й Далекого Сходу культурно-освітню роботу: знайомила з новітньою творчістю українських композиторів, розповсюджувала журнал »Музика масам«, давала поради та вказівки керовникам хорових і музичних гуртків що-до репертуару та збирала етнографічний матеріял.

Видає: *Ревізійний Союз Українських Кооператив.* За редакцію відповідає: *Іван Филипович*

Друкарня ОО. Василіян у Жовкві